

Gaderummet

Analyse af et fællesskab

Af Anne Lei Jacobsen

RUC, 4. semester 2008, hus 22.1.

Under vejledning af:

Maria Duclos Lindstrøm

Indholdsfortegnelse

1. Motivation og indledning.....	3
2. Problemfelt	4
2.1. Indledning	4
2.2. Gaderummet, et truet fristed for hjemløse unge	4
2.2.1. Introduktion til Gaderummet	5
2.2.2. Striden om Gaderummet	5
2.2.3. Gaderummet kæmper fortsat.....	7
2.3. Projektets indgangsvinkel	7
2.3.1. Problemstilling og undren.....	7
2.3.2. Præsentation af projektets teoretiske inspirationskilder.....	8
2.3.3. Afgrænsning og indkredsning af fokus	9
2.3.4. Problemformulering	9
3. Videnskabsteoretiske og teoretiske refleksioner	10
3.1. Indledning	10
3.2. Projektets teoretiske inspirationskilder	10
3.2.1. Beckers afvigelsessociologi – videnskabsteoretisk grundlag	10
3.2.2. Honneths anerkendelsesteori – videnskabsteoretisk grundlag.....	11
3.2.3. Opsummering og operationalisering	12
3.3. Teoretiske refleksioner omkring studiet af ”afvigere”	13
3.3.1. Regelbrydere: Ikke en homogen kategori	13
3.3.2. Konflikter imellem sociale regelsæt	13
3.3.3. Social kontrol i relation til afvigelse	14
3.3.4. Primærstatus som ”afviger”	15
3.3.5. Surrogatfællesskaber og modstandskulturer	16
3.4. Opsummering af de operationaliserede teoretiske pointer.....	17
4. Metodiske refleksioner	19
4.1. Indledning	19
4.2. Deltagende observation, kvalitetssikring af resultaterne	19
4.2.1. Deltagerrolle og åbenhed omkring forskningen.....	20
4.2.2. Graden af fokuserethed	21
4.2.3. Forskning med alle sanser – begrundelse og kvalitative problemer	22
4.2.4. Kvalitetssikring af observationernes objektivitet.....	22
4.3. Empiriens art og omfang; den deltagende observation i praksis	23
4.3.1. Kontaktetablering og notatteknik.....	23
4.3.2. Empiriens art og omfang.....	24
4.4. Metodikkens og empiriens afgrænsning	25
4.5. Analysestrategi.....	25
5. Analyse	27
5.1. Indledning	27
5.2. Fællesskabets karakter og betydning for den enkelte	27
5.2.1. Fællesskabets karakter; et multikulturelt minisamfund	28
5.2.2. Fællesskabets betydning for den enkelte beboer; det bliver svært at leve alene.....	31
5.2.2.1. De stærkere støtter de svage.....	31
5.2.2.2. Anerkendelse beboerne imellem.....	33
5.2.3. Opsummering.....	34

5.3. Søndagsmødernes rolle som strukturelt centrum i fællesskabet	34
5.3.1. Opsummering.....	37
5.4. Kalles rolle i fællesskabet	38
5.4.1. De unge støtter op om Kalles funktioner	38
5.4.2. Den gensidige loyalitet og hengivenhed mellem Kalle og de unge.....	41
5.4.3. Opsummering.....	42
5.5. Inddragelse af de teoretisk udledte analyseområder	43
5.5.1. De unges opfattelse af samfundets syn på dem.....	43
5.5.2. Gaderummet som anerkendelsesfællesskab.....	43
5.5.3. Gaderummets regelsæt.....	44
5.5.4. De unges samfundssyn.....	45
5.5.5. Fællesskabets rolle i de unges afvigende aktiviteter.....	46
5.5.6. De unges unikke personligheder, som de indvirker på fællesskabet	46
5.5.7. Opsummering.....	46
5.6. Sammenfatning af unikke og partikulære faktorer, som holder sammen på Gaderummet.....	47
6. Konklusion og opsummering af analysen	48
7. Personlige efterrefleksioner	50
8. Perspektivering	52
Litteraturliste	54
Bøger.....	54
Websites.....	54
Bilag 3.....	55
Andet.....	55
Bilag 1	55
Bilag 3.....	55

1. Motivation og indledning

Hermed indledes projektet ”*Gaderummet – Analyse af et fællesskab*”, idet der redegøres for motivationen bag valg af tilgangsvinkel og problemstilling. Sidst følger en kort redegørelse for projektets disponering.

Projektet beskæftiger sig med fællesskabet i Gaderummet, et værested for hjemløse unge. Tidligere finansieredes værestedet gennem Velfærdsministeriets SATS-pulje, hvor bevillingen til Gaderummet administreredes gennem Københavns kommune. Men en konflikt i kommunen, har sat en stopper for støtten. Dette har haft store konsekvenser for de unge beboere og brugere.

Med projektet har det været mit ønske at forklare, hvad der gør Gaderummets fællesskab i stand til at modstå det pres, som følger af konflikten. Når dette anses for relevant, skyldes det en antagelse om, at Gaderummets fællesskab må kunne tilbyde de unge noget, som de ikke kan få andre steder, siden de ikke har søgt anden steds hen, trods de usikre rammer, som

fællesskabet eksisterer under. Hvis dette virkelig er tilfældet, og det lykkes projektet at belyse hvori det særlige ved fællesskabet består, er det mit håb at den viden som produceres, kan bidrage med en forståelse af de unges behov, der kan danne afsæt for, at samfundet kan blive bedre til at imødekomme og inkludere dem. I dette udsagn ligger implicit et postulat om, at samfundet har et ansvar for de unges skæbner, og en pligt til at tage hånd om dem på en mere hensigtsmæssig måde, end det hidtil har været tilfældet. Projektet kan således opfattes som normativt funderet, og med en erkendelsesinteresse i at frigøre samfundet fra forhold, som påvirker det negativt, og skævvrider dets potentiale. Det vil her sige forhold, som forhindrer de unge i at kunne drage nytte af den hjælp, som Københavns kommune tilbyder dem, og derfor fastholder de uværdige og usunde mønstre, som følger af et liv på gaden.

Projektet disponeres som følger: I problemfeltet introduceres projektets empiriske case, metode og teori, hvorefter problemformuleringen udledes. I teorikapitlet uddybes projektets teoretiske inspirationskilder og værktøjer, og teorien operationaliseres. Metodekapitlet giver yderligere indblik i omstændigheder omkring empiriindsamlingen, og analysestrategien præsenteres. Dernæst følger analysen, hvor problemformuleringen besvares endeligt i konklusionen. Projektet afsluttes af en perspektivering, hvor denne indlednings pointer genoptages og diskuteres, i relation til analysens konklusion.

2. Problemfelt

2.1. Indledning

I følgende præsenteres projektets case, Gaderummet. Ligeledes introduceres til konflikten omkring værestedet, som er årsag til dets nuværende usikre situation. Efter afgrænsning og indkredsning af fokus, udledes problemformuleringen.

2.2. Gaderummet, et truet fristed for hjemløse unge

Først introduceres til Gaderummet, idet der kort redegøres for værestedets funktion. Dernæst skitseres den politiske og socialpsykologiske paradigmekonflikt, som truer fristedets fortsatte eksistens.

2.2.1. Introduktion til Gaderummet

Gaderummet, som har adresse i Rådmandsgade 60 på Nørrebro, præsenterer sig som et ”Socialpsykologisk fristed for udstødte unge”. Værestedet huser ca. 30 hjemløse unge, hvoraf nogle kun bor der i få uger eller måneder, andre i flere år. Herudover besøger ca. 150 brugere jævnligt stedet. 35-40 af de unge, er i længerevarende psykologiske behandlingsforløb¹.

Gaderummet har en mere end 20 år gammel historie, med udgangspunkt i gratis psykologisk rådgivning og anden hjælp for mindrebemidlede unge i krise og nød. De sidste 12 år, er arbejdet afviklet gennem et døgnåbent være- og bosted, med fri adgang til psykologisk og social støtte. Resultatet er, at unge i 4 ud af 5 tilfælde retter sig op, og får et selv bærende og aktivt liv².

Tidligere finansieredes Gaderummet gennem Velfærdsministeriets statslige SATS-pulje, hvor bevillingen til Gaderummet administreredes gennem Københavns Kommune, men kommunen opsagde samarbejdet, med stop af alle økonomiske midler fra 1. juni 2007. Huset er nu fredeligt besat af brugere og beboere (kilde: www.gaderummet.dk).

2.2.2. Striden om Gaderummet

Hermed forsøges det, vha. information fra et indslag fra TV2 Nyhederne, samt et brev udformet af Gaderummets ledelse, tiltænkt potentielle donorer, at give et indblik i den konflikt, som ligger til grund for kommunens tilbagetrækning af støtten.

TV2 Nyhedernes indslag den 8. februar 2008³, præsenterer konflikten som en uenighed om ledelsesstil, mellem Gaderummets ledelse og Socialudvalget. I indslaget inddrages interviews med Peter Mosegård, brugerrepræsentant i Gaderummet, Mikkel Warming, Københavns Socialborgmester, samt Preben Brandt, speciallæge i psykiatri og medlem af Gaderummets bestyrelse. I TV2 Nyhedernes præsentation af Peter Mosegaard fortælles, at han efter i tre år at havde været ordineret psykofarmaka, grundet psykiske problemer, opsøgte Gaderummet. Peter Mosegaard forklarer i indslaget:

”Til sidst var jeg simpelthen så blokeret indvendig, at jeg kunne ikke mærke noget, jeg kunne ikke føle noget, jeg kunne ikke fungere ordentligt, jeg kunne kun tænke. Så jeg havde et ønske om at komme ud af denne her medicin, og få den hjælp jeg egentlig havde brug for, til de problemer, der gjorde det. Og det var Gaderummet det eneste, der kunne tilbyde mig. Et alternativ til medicinsk behandling” (Peter

1 Gaderummets hjemmeside

2 Gaderummets hjemmeside, donorbrev

3 TV2-nyhedernes hjemmeside, TV2-nyhederne d. 8/2 2008. kl. 19.33: ”Kommunen chikanerer værested”

Mosegård, brugerrepræsentant i Gaderummet).

Dernæst skiftes til interviewet med Mikkel Warming:

”Vi skal have et nyt og bedre Gaderum, med den samme alternative pædagogik, men med et ordentligt forhold til fx lægerne, et ordentligt forhold til det offentlige system, således at man er sikker på at de unge, som måtte have behov for medicinsk hjælp, også får den” (Mikkel Warming, Socialborgmester i København, Enhedslisten).

Endelig udtaler Preben Brandt:

”Jeg ved ikke hvad det er, at socialudvalget og borgmesteren forestiller sig, der skulle være bedre. Altså, det er en påstand man kan slynge ud, jeg kunne jo så sige det modsatte med min erfaring, at man får ikke et bedre sted”(Preben Brandt, speciallæge i psykiatri og bestyrelsesmedlem af Gaderummet).

I et brev til potentielle donorer, hvor psykolog og daglig leder Kalle Birck-Madsen søger om økonomisk støtte, omtales uoverensstemmelsen som *”...kommunens pålæg om principiel tvangsmedicinering af unge i Gaderummet, dvs. tvangsmedicinering uden for det psykiatriske hospitals rammer – et pålæg vi mener er klart retsstridigt”*, samt yderligere, at det forlanges at: *”...Gaderummet skal ændres til et ordinært socialpædagogisk sted, hvor medicin bruges i stedet for social og psykologisk hjælp. Samtidig skal tilgangen fra gaden fjernes. Kun visiterede unge kan komme indenfor, ud fra en i forvejen fastsat åbningstid...”*. I donorbrevet udtrykker Gaderummets ledelse sin bekymring over den kommunale diskurs, idet det påpeges, at *”en fjernelse af Gaderummets åbne arbejde, blot betyder at en ny gruppe i samfundet, udstødte unge, vil blive taklet med medicinsk behandling og pædagogisk overvågning, trods at dette fortsat vil ødelægge deres liv med livslang behandling og nødvendig social systemstøtte til følge”*. Konsekvensen af en omstrukturering af Gaderummet efter kommunens ønsker, vil ifølge Gaderummets ledelse afholde de unge fra at komme, idet ingen af de nuværende, tidligere, eller kommende beboere, vil kunne bruge et sådant sted. *”...De gamle og nye brugere står til at falde tilbage til det oprindelige liv på gaden. Det kan brugerne også selv læse sig til, og de har med Gaderummet som deres eneste sted også handlet i konflikten”*. Afsluttende står der i brevet at *”Gaderummet har vist, at det er muligt at arbejde med gruppen af stærkt udstødte unge. De unge søger frivilligt vores arbejde, og samtidig bidrager de unge med omsorg, støtte og ansvar overfor hinanden, overfor huset og*

overfor Gaderummets lokalkvarter”⁴.

2.2.3. Gaderummet kæmper fortsat

Siden fratagelsen af den kommunale støtte, har man klaret sig økonomisk vha. forskellige fonde og indsamling på gaden. På trods af anstrengelserne, har huset siden oktober 2007 været uden varme og varmt vand, fordi man ikke har kunnet betale regningerne. De tidligere ansatte, som i flere måneder arbejdede frivilligt, har også måttet søge videre. Kalle Birck-Madsen er den eneste, som fortsat arbejder fuldtid på frivillig basis (støttet af Peter Mosegaard, som udover at være brugerrepræsentant, bidrager med en betydelig frivillig indsats). To tidligere ansatte er dog fortsat sporadisk deltagende, ligeledes på frivillig basis. Besøger man Gaderummets hjemmeside, mødes man med et virvar af blogs og links. Øverst på siden, skrevet med store, lilla bogstaver, står følgende: *”Gaderummet eksisterer stadig, har stadig døgnåbent, og varetager stadig alle de basale funktioner og opgaver for gaderummets unge. Og det bliver vi ved med, til Socialudvalget frigiver vores retmæssige midler til arbejdet”,* samt *”...vi nægter at gi’ op for en sag, der er fælles, og som utallige flere samtidig har behov for. Den åbne dør, det udelte arbejde, det frie forhold mellem mennesker, den kvalitative støtte”⁵.*

2.3. Projektets indgangsvinkel

Efter en redegørelse for projektets problemstilling og undren, præsenteres de teoretiske inspirationskilder. Derefter indkredses fokus, og problemformuleringen udledes.

2.3.1. Problemstilling og undren

Projektets udgangspunkt er en undren over, hvordan det er muligt for såvel Gaderummets beboere som Kalle Birck-Madsen, at opretholde fællesskabet, med så usikre fremtidsudsigter. Især taget i betragtning, at størstedelen af de unge som kommer i Gaderummet, i forvejen er resourcesvage. Det indlysende svar er, at der ikke findes et alternativt sted, hvor de unge kan søge hen. Men i projektets optik er det ikke en fyldestgørende forklaring, for disse unge, der omtales som ”utilpassede”, ”kriminelle”, ”stofmisbrugere” og ”hjemløse”, burde jo slet ikke kunne mobilisere de nødvendige ressourcer til at opretholde fællesskabet, uagtet konsekvenserne. Det synes derfor på sin plads, at søge inspiration til mulige forklaringer, i den sociologiske videnskab.

4 Gaderummets hjemmeside, donorbrev

5 Gaderummets hjemmeside

2.3.2. Præsentation af projektets teoretiske inspirationskilder

Howard Saul Becker, født 1928, sociolog, jazzmusiker og fotograf, har i sin bog *Outsidere. Studier i afvigelsessociologi* udfra en interaktionistisk pragmatisk tilgangsvinkel, beskæftiget sig med den stemplingsproces, som han mener ligger forud for en persons status som ”afvigende”. Bogen udkom i USA i 1963, og fremstår stadig som den mest skarpsindige undersøgelse om ukonventionelle individer og deres position i det ”konventionelle samfund”. I denne forbindelse belyser han, hvorledes udstødelse fra det konventionelle samfund tvinger individet til at opsøge subkulturer, hvor afvigelsen ikke medfører udelukkelse fra sociale aktiviteter. Han illustrerer hvorledes et sådant afvigelsesfællesskab udvikler et selvstændigt regelsæt og perspektiv på verden, som retfærdiggør de afvigende aktiviteter, og bekræfter det enkelte individ igennem intersubjektive relationer (jf. teorikapitlet).

Sociologen Axel Honneth, født 1949, anses som banebrydende indenfor kritisk teori. Han belyser igennem anerkendelsesteorien, hvordan anerkendelse er essentiel for menneskets mulighed for selvrealisering, fordi denne er betinget af selvværd og selvtillid. Yderligere mener han, at subkulturer, eller ”surrogatfællesskaber”, er resultatet af en tabt kamp om anerkendelse, og at de baseres på medlemmernes fælles behov for samme. I fællesskabet udvikles ofte en ”modstandskultur” til det omgivende samfund, som reaktion på den kollektive krænkelse (jf. teorikapitlet).

I lyset af Becker og Honneths refleksioner, synes det relevant at undersøge om Gaderummets styrke som fællesskab fx kan skyldes en fælles følelse af at være udstødt fra samfundet? Styrker fællesskabet mon det enkelte individ igennem anerkendelse, og et perspektiv på samfundet, som retfærdiggør afvigelsen? Skabes der ligefrem en modstandskultur, som reaktion på den kollektive oplevelse af krænkelse? Dette er blot nogle af de analytiske spørgsmål, som teorien synes at lægge op til. Men hvad mener de unge – som må formodes at være eksperter på feltet – mon selv om fællesskabet? Hvad er det, der i *deres* optik holder det sammen, og vinder deres loyalitet? Dette ønsker projektet at undersøge og give stemme til, så både partikulære og unikke forhold belyses. Derfor vil deltagende observation og informelle interviews med beboere og brugere i Gaderummet, udgøre de metodiske rammer for empirigenereringen.

2.3.3. Afgrænsning og indkredsning af fokus

Projektet beskæftiger sig med en udredning af de partikulære såvel som unikke årsagssammenhænge, som ligger til grund for det tilsyneladende stærke sammenhold i Gaderummet. Projektets erkendelsesmål er således forklarende (Olsen, 2006b:169).

Der afgrænses fra en komparativ analyse med inddragelse af fx en mere traditionel institution, grundet projektets begrænsning i relation til tidsperiode og omfang. Ligeledes afstås fra analyse af den politiske konflikt, hvorimod mulige konsekvenser for fællesskabet, som denne kan have medført, undersøges. Derfor fremstilledes konflikten med hovedvægt på Gaderummets oplevelse af den, i det forrige.

Det vil i høj grad være de unges egne artikuleringer i relation til fællesskabet karakter, styrke og betydning for dem, som danner grundlag for analysen. Dog vil egne refleksioner i forbindelse med den deltagende observation inddrages, ligesom teorien benyttes som sparringspartner i den analytiske diskussion. Projektet tilbyder således et indblik i Gaderummets fællesskab, som ikke hævdes at være objektivt, men som konstrueres på baggrund af de unges, mit eget og teoriens perspektiv på det. Projektets metodologi betegnes derfor bedst som abduktiv, da erfaringsverden integreres i slutningerne om de fænomener der forekommer, og det samtidig ønskes at identificere de underliggende mekanismer, som forårsager fænomenet (Pedersen, 2006:152).

2.3.4. Problemformulering

Af ovenstående udledes problemformuleringen, som er projektets omdrejningspunkt og den røde tråd i de videre refleksioner:

Hvad holder sammen på Gaderummet?

3 ■ Videnskabsteoretiske og teoretiske refleksioner

3.1. *Indledning*

Her følger en uddybende præsentation af projektets teoretiske inspirationskilder, Howard Saul Becker, og Axel Honneth. Indledende redegøres for disses videnskabsteoretiske overvejelser, som danner grund for teorien. Løbende operationaliseres til projektets case. Slutteligt opsummeres de operationaliserede videnskabsteoretiske pointer og teoretiske redskaber, så det tydeliggøres hvorledes disse influerer metodologien.

3.2. *Projektets teoretiske inspirationskilder*

Først introduceres til Howard S. Beckers videnskabsteoretiske tilgang til studier i afvigelsessociologi, den pragmatiske interaktionisme. Det er især denne, som projektet er inspireret af, i såvel teori som metode. Dernæst præsenteres Axel Honneths kritiske teoretiske grundlag for anerkendelsesteorien, som vil indgå som supplement til Beckers refleksioner, og desuden er styrende i projektets overordnede motivation jf. projektets indledning, hvilket dog ikke behandles nærmere i det følgende. Efter en opsummering følger operationaliseringen, hvor det tydeliggøres hvilke videnskabsteoretiske pointer projektet viderefører.

3.2.1. *Beckers afvigelsessociologi – videnskabsteoretisk grundlag*

Howard S. Becker (f. 1928) placerer sig som sociolog indenfor den socialkonstruktivistiske videnskabelige tradition, nærmere betegnet ”sociale samhandlingsteorier”. Herunder findes adskillige varianter, bl.a. Chicagoskolens ”amerikanske pragmatisme”, som for alvor udvikledes i 1950'erne, og som Becker er stærkt inspireret af. Det skal pointeres, at der også indenfor den amerikanske pragmatisme findes adskillige varianter, som der i denne forbindelse afgrænses fra at beskrive nærmere, af hensyn til projektets omfang. Fælles for strømningerne er dog, at teoriernes ontologiske omdrejningspunkt består i den sociale interaktion imellem individer (Harste & Mortensen, 2005:199). Der er større forskelle hvad angår epistemologiske antagelser, hvilket også kort behandles i projektets metode (4.2.2.). Her vil fokus dog ligge på Beckers tilgang, ifølge hvem interaktionistisk teori vokser ud af en mental indstilling, der tager det hverdagsagtige alvorligt og ikke vil acceptere mystiske, usynlige kræfter som forklaringsmekanismer (Becker, 2005:190). Becker foretrækker at se det

vi studerer, som *kollektiv handlen*: Mennesker handler sammen. De gør hvad de gør med en skelen til hvad andre gør, har gjort og kunne tænkes at gøre i fremtiden. Dette skal dog ikke misforstås, som at Becker mener, at det sociale liv kun består af personlige møder mellem individer. Individer kan engagere sig i intens og vedvarende interaktion, selvom de ikke møder hinanden ansigt til ansigt. Endvidere foregår interaktionenes udvekslinger, de gensidige tilpasninger og justeringer af handlingssporerne, også imellem grupper og organisationer. De politiske processer, der omgiver afvigelsesdramaet, har fx en sådan karakter (ibid, 180).

Mange kritikere mener, at interaktionistiske teorier om afvigelse åbent eller skjult angriber den konventionelle moral, fordi de bevidst nægter at acceptere dens definitioner af, hvad der er afvigende, og hvad der ikke er, og sætter spørgsmålstejn ved de antagelser, som de konventionelle organisationer, der tager sig af afvigelser, handler om (ibid, 191). Becker hverken af- eller bekræfter påstanden, men afslører i værket "Outsidere", et kritisk samfundssyn:

"Ved at gøre moralske entreprenører - såvel som de mennesker entreprenørerne forsøger at kontrollere - til studieobjekter, krænker interaktionistiske analyser samfundets troværdighedshierarkier. De sætter spørgsmålstejn ved det monopol på sandheden, som hævdes af de mennesker, der besidder positioner med magt og autoritet. Interaktionistiske teorier hævder, at vi har brug for selv at opdage sandheden om angiveligt afvigende fænomener i stedet for at forlade os på officielt autoriserede fremstillinger, som burde være tilstrækkelige for enhver god borger" (Becker, 2005:203).

Som fortaler for interaktionismen, synes Becker altså at indtage en kritisk holdning til samfundet retskaffenhed, og forankrer således sin videnskabelige tilgang normativt. Mellem linierne i citatet fornemmer man, i projektets optik, at Becker ønsker at bryde "sandhedsmonopolet", for at gøre samfundet mere retfærdigt.

3.2.2. Honneths anerkendelsesteori – videnskabsteoretisk grundlag

Denne samfundskritiske tilgang til videnskaben kendetegner også i høj grad sociologen Axel Honneth (f.1949). Honneth anses i dag som den førende repræsentant for den såkaldte Frankfurterskole, og følger således i Jürgen Habermas' fodspor indenfor kritisk teori. Karakteristisk for kritisk teori er ifølge Habermas den emancipatoriske erkendelsesinteresse: Teorien skal bidrage til at retvende forhold, som umiddelbart iagttages skævvredet, ved identificering af de virkelig betydende elementer i et kaotisk, fordrejet eller ikke umiddelbart identificérbart net af begivenheder eller handlinger, fakta og fremtrædelsesformer. Et centralt

princip indenfor kritisk teori er i øvrigt, at man formulerer sine teorier i ”dialog” med såvel de berørte personer og den beskrevne/analyserede virkelighed, som de eksisterende teorier om denne/disse (Elling, 2005:208). Honneths formål med anerkendelsesteorien, som inddrages i projektet, er at blive i stand til at begrunde sin samfundskritik. Men i stedet for at referere til bestemte universelle formål, baseret på et intuitivt retfærdighedsbegreb, vil Honneth præcisere de formelle forudsætninger for menneskets muligheder for selvrealisering (Willig, 2006:7). Han formulerer derfor et formelt koncept for sædeligheden, hvor den personlige identitets intersubjektive betingelser fortolkes som forudsætninger for den individuelle selvrealisering (ibid, 8). Dette udspiller sig indenfor de tre anerkendelsesfærer, hhv. privatsfæren, den retslige sfære og den solidariske sfære. Der er således tale om to udviklingsniveauer i Honneths anerkendelsesteori: Et individorienteret, som omhandler de minimumsbetingelser der skal være til stede i privatsfæren, for at individet kan opleve et praktisk forhold til sig selv og andre, og et historisk orienteret, som beskæftiger sig med samfundsmæssige moralske fremskridt, som Honneth især ser indenfor den retslige og sociale anerkendelsessfære (ibid, 14-15).

3.2.3. Opsummering og operationalisering

Både Becker og Honneth er i deres tilgang til videnskaben, tilsyneladende optaget af en emancipatorisk erkendelsesinteresse. For Becker handler denne om at ”bryde troværdighedshierarkiet”, mens den for Honneth mere generelt beskæftiger sig med ”samfundets skævvredne forhold”. Ligeledes synes det, at begge arbejder med to niveauer i deres teorier: Det ene niveau omhandler intersubjektiv interaktion, imens det andet, mere abstrakte niveau dels indbefatter relationer imellem et subjekt og en gruppe/institution/organisation, dels relationer imellem grupper, organisationer eller institutioner. Et andet fællestræk består i, at begge som grundlæggende princip anser det for nødvendigt for en teoris validitet, at den er empirisk forankret. Den kritiske teori synes dog i højere grad end interaktionismen, at anerkende allerede eksisterende teories relevans.

Projektet inspireres af den kritiske tilgang til samfundet eksisterende normer, hvorfor disse forsøges sat i parentes i studierne af Gaderummets kultur og de unges syn på deres situation. I stedet søges at give stemme til de unge, og der lægges vægt på at formidle deres egne opfattelser af såvel fællesskabet, som det omkringliggende samfund. Projektet viderefører ydermere ideen om analyse på to niveauer, idet både de intersubjektive relationer beboerne imellem, og deres perspektiv på samfundet samt forhold til det, undersøges. Inspireret af

Beckers interaktionistiske tilgang, lægges fokus på hverdagssituationer i projektets empiriske studier, og de sociale interaktioner opfattes som kollektiv handlen.

3.3. Teoretiske refleksioner omkring studiet af "afvigere"

Her præsenteres kort de teoretiske værktøjer, som inddrages i analysen. Der operationaliseres løbende under hvert emne. Sidst opsummeres de operationaliserede teoretiske pointer.

3.3.1. Regelbrydere: Ikke en homogen kategori

Becker mener, at den tidligere sociologiske forståelse af afvigelse indebærer den antagelse, at regelbryderne udgør en homogen kategori, fordi de har begået den samme afvigende handling. Men ifølge Becker overses den kendsgerning, at afvigelse skabes af samfundet: *"Jeg mener snarere, at sociale grupper skaber afvigelse ved at opstille regler, som skaber afvigelse når de bliver overtrådt, og ved at anvende disse regler på bestemte personer og stemple dem som outsiders"*. Becker ser altså ikke afvigelse som en egenskab ved den handling, personen begår, men snarere en konsekvens af andres anvendelse af regler og sanktioner i forhold til en regelbryder, dvs. *"...produktet af en transaktion, der finder sted imellem en social gruppe og en person, der af den pågældende gruppe betragtes som regelbryder"* (Becker, 2005:30). En stemplet person kan være uskyldig i anklagerne, hvorfor det ikke giver mening at lede efter fællesfaktorer for de stemplede, med hensyn til personlighed og livssituation. Den ene ting, som "afvigerne" til gengæld med sikkerhed har tilfælles, er den etikette og erfaring, der er forbundet med at blive stemplet som outsiders (ibid, 30).

Projektet inspireres af Beckers tilgang til stemplingsprocessen som fejlbarlig, dog afgrænses fra at vurdere, om beboerne virkelig er uforskyldt stemplet. Ligeledes anerkendes det, at det er meningsløst at lede efter fællesfaktorer i relation til personlige karakteristika og livssituation, hvorfor der i stedet fokuseres på individernes forskelligheder.

3.3.2. Konflikter imellem sociale regelsæt

Sociale regler skabes ifølge Becker, af specifikke sociale grupper. Disse grupper er vidt forskellige i fht. bl.a. sociale, kulturelle, religiøse, erhvervsmæssige osv., hvilket fører til forskellige regelsæt: *"De problemer de står over for, når de skal leve i deres miljøer med*

deres historie og traditioner, fører alle til udviklingen af forskellige sæt af regler. I den udstrækning forskellige grupperes regler er i konflikt med og modsiger hinanden, vil der være uenighed om, hvilken adfærd der er den rigtige i en given situation” (Becker, 2005:35).

Således kan et menneske føle, at han bliver bedømt efter regler, han ikke har nogen andel i og ikke accepterer, regler, der påtvinges ham af – i hans optik – outsiders (ibid, 36). Forskelle i evne til at fastsætte regler og gøre dem gældende over for andre, er ifølge Becker dybest set ensbetydende med forskelle i magt, enten lovfæstet eller lovafhængig (ibid, 38).

Beckers syn på sociale regelsæt anvendes indirekte som baggrundsviden i projektet, da dette kan forklare et muligt afvigende regelsæt i Gaderummet, samt hvorfor det er vanskeligt for de unge at indordne sig under de normer, som kendetegner det omgivende samfund.

3.3.3. Social kontrol i relation til afvigelse

Ifølge Becker, er der ingen grund til at antage, at kun de, der ender med at begå en afvigende handling, besidder impulsen til at begå den. Man kan derfor spørge, hvorfor konventionelle mennesker ikke realiserer de afvigende impulser, de har (Becker, 2005:45). Et delvist svar kan findes i den forpligtelsesproces, hvori det ”normale” menneske lidt efter lidt bliver involveret i konventionelle institutioner og adfærdstyper. Man lader være med at bryde reglerne, fordi man ræsonnerer, at sanktionerne vil påvirke andre aktiviteter negativt (ibid 46). Honneth tilbyder i sin anerkendelsesteori endnu et perspektiv på menneskets selvjustits, som kan uddybe Beckers forklaring. Han forsøger at udskifte den analytiske model ”kamp om selvopholdelse” motiveret af egocentriske interesser og ærgerrighed - som Beckers udlægning synes præget af - med en ”kamp om anerkendelse”, motiveret af behovet for anerkendelse og subjektiv gensidighed (Willig, 2006:8). Anerkendes individet ikke, eller er ude af stand til at få følelsesmæssig opmærksomhed, kognitiv respekt og social agtelse, risikerer det at miste det positive forhold til sig selv, som er grundlæggende for dets udvikling. Individet kan ikke alene miste sit positive forhold til sig selv ved manglende eller tilbageholdt anerkendelse, men også ved en række tilsvarende krænkelse eller ringeagtserfaringer (ibid, 13).

Honneth differentierer sit anerkendelsesbegreb i 3 forskellige anerkendelsessfærer, som hver især udgør et normativt overskud, der hele tiden gør opmærksom på samfundets udviklingspotentialer (ibid, 10): Den emotionelle anerkendelsessfære har et overskud af gyldighed i sin idé om kærlighed, den retslige anerkendelse i sin idé om lighed og den sociale anerkendelse i sin idé om, at enhver præstation gengældes proportionalt i forhold til den

ydede indsats (ibid, 16). De tre anerkendelsesformer betragtes som integrationskomponenter, som er en forudsætning for hinanden, og essentielle for et fuldt integreret samfund (ibid, 13). Ifølge Honneth er anerkendelse i samtlige sociale sfærer således et yderst centralt behov hos mennesket. Dette kan i projektets optik nuancere Beckers tese om at konformiteten hos det enkelte individ skyldes frygten for sanktioner, der begrænser andre aktiviteter. For ikke nok med at sanktionerne kan begrænse et individs aktiviteter, de kan muligvis også bestå i tabet af anerkendelse.

Hvad ligger så til grund for tilsigtet ikke-konformitet? Ifølge Becker kan en person undgå presset fra konventionelle forpligtelser ved på en eller anden måde have undgået at blive indviklet i alliancer med det konventionelle samfund, da han voksede op. Den person, som ikke har et omdømme at tage vare på eller et konventionelt job som han er nødt til at beholde, kan følge sine impulser. Han har ikke nogen interesse i fortsat at virke konventionel.

Inddrages Honneth kunne man tilføje, at en sådan person må være en person, der allerede inden stemplingen er afskåret fra eller er i underskud af anerkendelse, og derfor ikke er bange for at miste den. Ligeledes kan det argumenteres, at hvis individet ikke anser anerkendelse fra medlemmer tilhørende det konforme samfund som noget ønskværdigt, synes incitamentet til at begrænse adfærd, som af dette anses for afvigende, at være ikke-eksisterende. De fleste mennesker forbliver imidlertid følsomme overfor konventionelle adfældsregler og må bekæmpe denne følsomhed, før de for første gang kan inddrage sig på at foretage en afvigende handling (Becker, 2005:47).

Da Gaderummets beboere og brugere jf. problemfeltet synes kendetegnet ved at tilhøre en social gruppe, som netop ikke har noget tilknytning til det konventionelle samfund, synes det at være en plausibel mulighed, at de i deres opvækst har været i underskud af anerkendelse i privatsfæren (som jf. Honneth som skrevet er en forudsætning for at kunne tilegne sig anerkendelse i andre sfærer), og at dette har hindret den indslusnings- forpligtelsesproces, som afføder konform adfærd. Denne antagelse vil ikke direkte blive udfordret i projektet, men den vil indgå som en del af projektets for forståelse. Til gengæld inddrages Honneths anerkendelsesteori aktivt, i udredningen af det intersubjektive forhold imellem beboerne, samt i undersøgelsen af beboernes oplevelse af samfundet og dets behandling af dem.

3.3.4. Primærstatus som "afviger"

At begå en upassende handling og blive afsløret offentligt, giver individet en ny status; han

bliver stemplet som en person, *der er anderledes end han burde være*. Becker mener, at besiddelse af et afvigende træk, kan have en generaliserende symbolsk værdi, således at folk automatisk antager, at besidderen af det uønskede træk ofte har andre uønskede træk. For at blive stemplet som kriminelt, skal man blot begå en enkelt kriminelt handling, og dette er alt, hvad termen formelt refererer til, men alligevel synes etiketten at være påhæftet negative tillægsegenskaber (Becker, 2005:51). At blive arresteret for at have begået én afvigende handling, udsætter på denne måde en person for, at han sandsynligvis også i andre henseender vil blive betragtet som afvigende eller uønsket. Man vil blive identificeret som afviger først, før andre identifikationer finder sted (ibid, 52).

At behandle en person, som om han er generelt snarere end specifikt afvigende, bliver ifølge Becker til en selvopfyldende profeti. Det sætter adskillige mekanismer i gang, som sammen former den pågældende person efter det billede folk har af ham: Når man er blevet identificeret som afviger, er man for det første tilbøjelig til at blive udelukket fra deltagelse i mere konventionelle grupper, selv om de specifikke konsekvenser af en persons pågældende afvigende aktivitet aldrig i sig selv ville have forårsaget denne isolation, hvis ikke der også havde været den offentlige viden og reaktionen på den. I den slags tilfælde finder individet det vanskeligt at tilpasse sig andre regler, som han jo ikke har haft til hensigt eller noget ønske om at bryde, og han bliver, tvunget af omstændighederne, også afviger på disse områder. Når afvigeren fx ikke kan få et ”respektabelt job” drives han ud i ukonventionelle, marginale erhverv, hvor hans afvigelse ikke betyder så meget (ibid, 53).

I projektet vil det blive undersøgt, hvorvidt de unge føler, at de er underlagt en status som afviger, samt hvordan dette påvirker dem, både personligt og kollektivt.

3.3.5. Surrogatfællesskaber og modstandskulturer

Medlemmer af organiserede afvigergrupper har ifølge Becker én ting tilfælles: Deres afvigelse. Ud fra en følelse af at have den samme skæbne, og at stå frem overfor de samme problemer, vokser en afvigende subkultur frem: Et sæt af perspektiver på og forståelser af, hvordan verden er, og hvordan man skal håndtere den, og et sæt af rutineaktiviteter, der bygger på disse perspektiver.

Becker mener, at medlemskab af en sådan gruppe understøtter en afvigende identitet. For det første vil afvigergrupper i højere grad end afvigende individer blive presset til at finde en fornuftig forklaring på deres position. Som det mest ekstreme udvikler de en meget

kompliceret historisk, juridisk og psykologisk retfærdiggørelse af deres afvigende aktivitet. Således forsyner de den enkelte med tilsyneladende forsvarlige begrundelser for at fortsætte med de aktiviteter, han er begyndt på (Becker, 2005:56-57). Afvigende gruppers rationaler omfatter gerne en generel forkastelse af konventionelle moralske regler, konventionelle institutioner og hele den konventionelle verden (ibid, 57). Becker mener således, at kulturer opstår som reaktioner på et problem, som en gruppe mennesker i fællesskab står over for, for så vidt som de er i stand til at interagere og kommunikere effektivt med hinanden (ibid, 93). Da disse kulturer fungerer indenfor, men adskilt fra det større samfunds kultur, bliver de ofte kaldt subkulturer (ibid, 94).

Honneth benævner et sådant fællesskab ”en modstandskultur”, og mener at fænomenet opstår som følge af en tabt kamp om anerkendelse (Willig, 2006:17). Kampe om anerkendelse kan forstås som fordringer på anerkendelse, der søger at indfri det normative overskud af gyldighed, dvs. kærlighed, lighed og social anerkendelse efter fortjeneste. Kampen kan gå begge veje: Den kan indfri et underskud af anerkendelse og herved regulere praktikkerne for, hvad der kan opnå anerkendelse, men den kan også, hvis den ikke lykkes, resultere i en række patologier eller modstandskulturer, der etablerer alternative anerkendelsesrelationer (ibid, 16). Modstandskulturer bliver således de udstødtes måde at protestere på. Igennem anerkendelsesfællesskaber etableres surrogatoplevelser af samhørighed, der giver de forskellige subjekter selvtillid og selvværdsættelse (ibid, 17).

I projektet er ovenstående relevant, fordi Gaderummet kan tænkes at have karakter af en sådan subkultur. Det vil aktivt blive inddraget og undersøgt, hvorledes beboerne opfatter dem selv som tilhørende et fællesskab, hvor de opnår en anerkendelse, som de ikke føler, at de ellers er blevet tildelt. Ligeledes vil det belyses, hvordan Gaderummet som subkultur kan siges at have et selvstændigt regelsæt, og et fælles perspektiv på samfundet, som retfærdiggør de unges situation. Sidst vil det blive undersøgt, i hvor høj grad det kommer til udtryk, hvis overhovedet, at medlemskabet af Gaderummets fællesskab tilskynder de unge til at fortsætte deres afvigende aktiviteter.

3.4. Opsummering af de operationaliserede teoretiske pointer

Hermed opsummeres og sammenfattes den operationaliserede videnskabsteori og teori, så det samlede billede af disses indflydelse på analysestrategien tegnes.

Videnskabsteoretisk inspireres projektet af den kritiske tilgang til samfundets eksisterende normer, som Becker og Honneth giver udtryk for i hhv. stemplings- og anerkendelsesteorien. Derfor forsøges disse konventionelle normer sat i parentes, i studierne af Gaderummets kultur og de unges syn på deres situation, så der gives stemme til de unges opfattelser. Ligeledes viderefører projektet ideen om analyse på to niveauer i relation til fællesskabets sammenhængskraft, idet det både undersøges 1) hvorledes Gaderummets unge interagerer med hinanden, samt 2) hvordan de unge opfatter samfundet, og samfundets behandling af dem. Sidst tages synspunktet om vigtigheden af empirisk forankring i teoridannelse til efterretning, ligesom det anerkendes, at eksisterende teorier kan bidrage med værdifuld viden, i analysen af det empiriske materiale.

Projektet inspireres ydermere i sin tilgang, af Beckers syn på stemplingsprocessen som en fejlbarlig proces. Der afstås imidlertid fra at vurdere, hvorvidt dette virkelig er tilfældet i relation til Gaderummets beboere og brugere. Beckers tese om hvorfor det kan være svært for et individ at tilpasse sig et særligt socialt regelsæt, vil ikke aktivt inddrages i analysen, men i stedet indgå som en del af den baggrundsviden der refereres til i bl.a. projektets perspektivering. Det samme gælder tesen om social kontrol som den grundlæggende forklaring på konform adfærd hos medlemmerne af det "normale" samfund, og mangel på samme, som årsag til regelbrydende adfærd.

Stempling af en person som afvigende, kan ifølge Becker tvinge den stemplede ud af konventionelle fællesskaber, hvorved behandlingen af en person, som generelt snarere end specifikt afvigende, bliver en selvopfyldende profeti. Denne tese vil direkte anvendes, idet det undersøges, hvor vidt Gaderummets unge føler, at de er underlagt en status som outsiders. Yderligere betyder det at man indtræder i en organiseret afvigergruppe ifølge Becker, at man bevæger sig ind i en mere principfast og konsekvent type afvigelse, fordi man indlemmes i en subkultur, og derigennem præsenteres for perspektiver der retfærdiggør de afvigende aktiviteter. Honneth benævner et sådant fællesskab en modstandskultur eller et surrogatfællesskab, og mener at den opstår som følge af en tabt kamp om anerkendelse. Dette synes relevant at inddrage i analysen, fordi Gaderummet kan tænkes at have karakter af en sådan subkultur. Det vil således blive undersøgt, hvorledes beboerne opfatter sig selv som tilhørende et fællesskab, hvor de opnår en anerkendelse, som de ikke føler, at de ellers er blevet tildelt. Ligeledes vil det belyses, hvordan Gaderummet kan siges at have et selvstændigt regelsæt og perspektiv på samfundet. Udover ovenstående, vil projektet beskæftige sig med i hvor høj grad det kommer til udtryk, hvis overhovedet, at medlemskabet af Gaderummets fællesskab tilskynder de unge til at fortsætte deres afvigende aktiviteter. Desuden skal det

pointeres, at der i portrættering af beboerne ikke ledes efter fællestræk i relation til personlige karakteristika og livssituation, men at der i stedet fokuseres på at belyse forskellighederne.

4. ■ Metodiske refleksioner

4.1. Indledning

I det følgende redegøres for projektets metode, nærmere betegnet metodikker og praksis omkring den deltagende observation, samt empiriens art og omfang. Dernæst følger en kort diskussion af metodikkens og empiriens afgrænsning. En diskussion af gyldighed og kvalitet vil ligeledes løbende inddrages. Slutteligt præsenteres analysestrategien.

Nedenstående er i høj grad inspireret af Beckers anvisninger omkring studiet af afvigere, som de kommer til udtryk i "Outsidere". Becker mener, at den største vanskelighed ved studier af afvigere, er manglen på solide data, samt en knaphed på kendsgerninger og information at basere teorierne på. En konsekvens er ifølge Becker, konstruktionen af fejlagtige eller utilstrækkelige teorier (Becker, 2005:67-68).

Nogle af grundene til denne mangel, er tekniske, for det er ikke let at studere afvigere. De bliver betragtet som outsiders af resten af samfundet, og opfatter selv resten af samfundet som outsiders, hvorfor den forsker, som ønsker at belyse kendsgerningerne ved afvigelse, må overvinde en betydelig forhindring, før han kan komme til at se det, han har brug for.

Afvigelsesforskeren må overbevise de mennesker, han studerer om, at han ikke er farlig for dem, og at de ikke vil komme til at bøde for det, de afslører for ham. Forskeren må derfor omgås kontinuerligt og intenst med de afvigere, han ønsker at studere, så de kan lære ham så godt at kende, at de kan foretage en vurdering af, om hans aktiviteter vil påvirke deres aktiviteter negativt (ibid, 168). Becker påpeger ydermere, at en teori, der ikke er tæt forbundet med et væld af kendsgerninger om det emne, den foregiver at forklare, sandsynligvis ikke vil være særlig brugbar (ibid, 166). Dette tilslutter projektet sig, hvorfor deltagende observation var det indlysende valg af metode, i relation til indsamling af fyldestgørende data.

4.2. Deltagende observation, kvalitetssikring af resultaterne

Det følgende er struktureret med inspiration fra de otte dimensioner, som ifølge Hanne Warming Nielsen sikrer kvaliteten af resultaterne. Således redegøres der for 1) forskerens

deltagerrolle, 2) graden af åbenhed omkring at der forskes, 3) graden af åbenhed omkring forskningens formål, 4) varighed og densitet af observationsstudiet, 5) graden af fokuserethed i observationerne, 6) de sanser, som sættes i anvendelse, 7) hvad observationerne rettes mod og endelig 8) hvordan observationerne søges videnskabeliggjort (Nielsen, 2007:316).

4.2.1. Deltagerrolle og åbenhed omkring forskningen

Benyttes Hanne Warming Nielsens idealtyper, karakteriseres den valgte deltagerrolle bedst som *deltager som observatør* (Nielsen, 2007:316). Dette indebærer, at forskeren bevæger sig væk fra ”fluen på væggen-rollen”, fx ved at lave informelle interviews eller initiere interaktioner eller reaktioner qua sine egne bevidste handlinger, hvilket netop var hvad jeg gjorde. Man deltager med en klar og synlig forskerrolle, og deltagelsen består netop i forskningsaktiviteter snarere end i den praksis, der er genstand for forskningen (Nielsen 2007:317). Dog er der visse undtagelser i denne forbindelse, som jeg vil gøre opmærksom på. Fordi de unge og deres fællesskab i den grad rørte mig, valgte jeg at bidrage til kampen for Gaderummet, med en frivillig indsats. Det syntes simpelthen uetisk – grundet de uværdige forhold som de unge lever under - at lade være, og jeg vil til enhver tid sætte mennesker over videnskabelige interesser. Disse aktiviteter viste sig imidlertid at have en positiv effekt i forhold til forskningen, fordi det skabte tillid og nysgerrighed hos beboerne. Således bekræfter praksis Beckers tese om, at etik og videnskab gennemtrænger hinanden (Becker, 2005:197). Yderligere skal det påpeges, at efterhånden som jeg vænnede mig til det sociale miljø i Gaderummet, indoptog jeg tilsyneladende ubevidst en del af det herskende normsæt. Således er jeg i efterrefleksionerne omkring opholdet blevet opmærksom på, at jeg i Gaderummet opfattede visse situationer på en anden måde, end hvis de havde fundet sted i det konventionelle samfund. Et eksempel herpå er episoden, hvor én beboer slår en anden, fordi vedkommende har stjålet hans sprut (5.2.1.). Normalt ville en sådan hændelse både overraske og forfærde mig, men i den pågældende situation følte den langt mindre chokerende. Noget tyder altså på, at forskerrollen ind imellem grænsede til ”*observatør som deltager*” (Nielsen 2007:317).

Ovenstående leder videre til graden af åbenhed vedrørende det at der forskes, samt forskningens formål. Som det fremgår af noterne fra det første søndagsmøde jeg deltog i (bilag 4), valgte jeg en høj grad af åbenhed omkring begge dele. Under præsentationsrunden forklarede jeg mit ærinde, og bad de unge om tilladelse til at ”hænge ud” med dem, hvilket jeg uden problemer fik. Ligeledes forklarede jeg kort hvorfor jeg fandt stedet interessant, og

hvad jeg ønskede at undersøge. Som Nielsen skriver, må man regne med at det, man fortæller om forskningens formål, vil få indflydelse på hvorvidt og på hvilken måde man får lov at deltage på (Nielsen, 2007:317). Det var derfor heldigt, ud fra et forskningsmæssigt synspunkt, at projektet var centreret om et positivt fænomen, så åbenheden styrkede, frem for at begrænse, velvilligheden omkring forskningen. I forlængelse af dette gjorde jeg det i øvrigt klart, at forskningen skulle foregå på de unges egne præmisser, og at det var op til dem, hvor meget jeg skulle involveres i de sociale aktiviteter. For at skabe tillid, inviterede jeg dem samtidig til at stille spørgsmål, personlige såvel som til opgaven, ligesom jeg bad dem om at sige til, hvis de ønskede at læse mine noter. Hvad angår varighed og densitet i studierne, uddybes dette i præsentationen af empirien (4.3.2.).

4.2.2. Graden af fokuserethed

I relation til graden af fokuserethed i observationerne, skal det pointeres, at der hovedsageligt fokuseres på de positive aspekter i fællesskabet, fordi det jf. problemformuleringen ønskes at forklare dets styrke. Der afstås dog ikke fra at inddrage konflikter, fordi disse giver et indtryk af hvilke præmisser og begrænsninger fællesskabet eksisterer under, og ved at udfordre det, belyser dets kapacitet. Fællesskabets svagheder kommer således kun indirekte til udtryk, mens dets stærke sider udpensles. Fx kan nævnes den føromtalte episode, hvor én beboer slår en anden. Her fokuseres på at episoden udtrykker, at det er ildeset at stjæle fra hinanden, imens det ikke problematiseres, at reglen faktisk blev håndhævet med vold (4.2.1.).

Yderligere er der indenfor Chicagoskolens interaktionistiske tradition forskellige holdninger til, hvad der bør fokuseres på i forskningen. Meget kort forklaret, lægger pragmatismen vægt på at socialt liv er dynamisk og unikt. For at forstå hvordan og hvorfor det ændres, må forskeren blive en del af personernes liv og notere transformationerne, hvordan det påvirker personerne, og hvordan det påvirker deres fortolkninger (May, 2006:148). I den formalistiske tradition lægges der mindre vægt på det enkelte individ til fordel for "social settings", og frem for at der fokuseres på en gruppe som et unikt socialt fænomen, undersøger man hvilke lighedstræk der relaterer sig til andre samfundsgrupper (ibid, 149). I projektet kombineres disse to tilgange, idet observationerne rettes imod såvel unikke som partikulære faktorer i relation til fællesskabet sammenhængskraft. Ligeledes belyses det både hvordan Gaderummets kultur hhv. adskiller sig fra og ligner samfundets "normal-kultur".

Sidst skal nævnes teoriens rolle, i relation til observationernes fokus. Teorien inspirerer jf. operationaliseringen i teorikapitlet, til interessante perspektiver på empirien. Disse blev sat i

spil under observationerne, og konfronteret med de unges udsagn, og således havde teorien en vis indflydelse på graden af fokuserethed. Dette skal dog ikke misforstås, som at den teoretiske ballast styrede observationerne. Til gengæld inspirerede den til at udfordre empirien, og derigennem belyse den nuanceret.

4.2.3. Forskning med alle sanser – begrundelse og kvalitative problemer

I den fænomenologisk/konstruktivistiske tilgang til deltagerobservation, som interaktionismen stærkt præges af, lægges der vægt på meningsdannelse (Nielsen, 2007:319). Livsverdenen er ifølge fænomenologien en enhed mellem kognition og affektion, og der manifesteres en erkendelse i følelsernes udtryk, der kan hjælpe os til at trænge dybere ind i erkendelsen af det sociale felt (Rendtorff, 2005:299). Dette synspunkt anerkendes i projektet, hvorfor også emotionelle oplevelser medtages i observationerne og analysen. Dette medfører imidlertid en gensidig implikation mellem forskeren og det, der udforskes (ibid, 297). Egne følelsesmæssige reaktioner, og min tolkning af andres, stemmer ikke nødvendigvis overens med *deres* oplevelse af virkeligheden, fordi jeg som forsker tolker ud fra egne dispositioner. Bl.a. i et forsøg på at afhjælpe dette validitetsproblem, er kapitlet med egne efterrefleksioner tilføjet i forlængelse af konklusionen. Her beskrives kort, hvordan omgangen med de unge har påvirket mit syn på dem og fællesskabet generelt. Ligeledes er analysen gennemlæst og godkendt af 4 beboere, Peter og Kalle, for at sikre, at de som objekter for forskningen kan genkende sig selv og situationerne, i min fremstilling. Netop fordi det ønskes at give stemme til de unges subjektive betragtninger af fællesskabet, for at forklare deres loyalitet overfor det, synes dette meget væsentligt. Projektets betragtninger af fællesskabet hævdes således ikke at være objektive. Til gengæld hævdes de at tilbydes et indblik i Gaderummet, som det ser ud i de unges optik, og i min optik som udefrakommende, samtidig med at teorien synes at tilføre en universel dimension, der sætter fokus på de partikulære faktorer omkring fællesskabets sammenhængskraft.

4.2.4. Kvalitetssikring af observationernes objektivering

Hanne Warming Nielsen foreslår SB. Merriams tjekliste for, hvad man bør huske at observere og få med i sin feltrapport, for at sikre objektiveringen. Denne har fungeret som inspiration såvel under observationen, som i notegenereringen, og inkluderer: 1) Rammen, dvs. de fysiske omgivelser, konteksten, samt hvilke handle måder der indbydes til/ forhindres, 2)

Deltagerne og deres rolle, samt hvad der bringer dem sammen, 3) Aktiviteter og interaktion, 4) Hyppighed og variation af aktiviteterne, 5) Subtile faktorer, dvs. uformelle og uplanlagte aktiviteter, det symbolske, non-verbal kommunikation, det selvfølgelige, samt det der ikke sker – men som måske kunne forventes at ske (Nielsen, 2007:320). Jeg har imidlertid tilføjet endnu et punkt, som består i hvordan min egen tilstedeværelse påvirker beboerne, og den sociale aktivitet i det hele taget.

4.3. Empiriens art og omfang; den deltagende observation i praksis

I det følgende redegøres for praksis omkring kontaktetablering og notatteknik, hvorefter empiriens art og omfang præsenteres.

4.3.1. Kontaktetablering og notatteknik

Kontaktoplysningerne til Gaderummet fik jeg igennem hjemmesiden, hvor Kalle Birck-Madsens telefonnummer fremgik. Jeg ringede til ham, forklarede mit ærinde, og fik tilladelse til at besøge Gaderummet til det kommende søndagsmøde. Det blev dog hurtigt klart, at jeg ikke skulle forvente hjælp til at skabe kontakt til beboerne. Jeg måtte selv møde dem, og derigennem forsøge at skabe nogle relationer. Jeg har på fornemmelsen, at dette skyldtes principielle årsager, snarere end travlhed hos Kalle. Det blev imidlertid mit held, for det tvang mig til at ryste al generthed og usikkerhed af, og være åben og imødekommende fra starten. På den måde kom jeg i snak med mange flere, end jeg formegentlig ville have gjort, hvis Kalle havde etableret kontakten for mig på forhånd. Helt konkret gjorde jeg en dyd ud af konsekvent at hilse, smile og få øjenkontakt med alle, og selvom beboerne i starten virkede en smule overraskede, blev det hurtigt normen, at de også hilste, når de så mig. Desuden vakte det som skrevet deres nysgerrighed, at jeg engagerede mig frivilligt, og mange samtaler udspandt sig netop af at de spurgte, hvorfor jeg dog gad det (se fx bilag 5)? Flere blev også inspireret til at hjælpe, og igennem disse små ad hoc arbejdsfællesskaber, skabtes grundlaget for de tillidsrelationer, der er en forudsætning for at blive inviteret ind i det sociale fællesskab. På denne måde fremprovokerede jeg reaktioner hos beboerne, og deres respons på min adfærd, har givet yderligere indsigt i dem som personer, såvel som det generelle miljø.

Det ville have været besværligt, hvis jeg skulle have taget noter undervejs. Desuden vurderede jeg, at det ville have virket forstyrrende, måske endda ubehageligt, hvis jeg under de små samtaler havde siddet med en blok. Det kan indvendes, at jeg skabte en falsk tryghed ved ikke at notere i beboernes påsyn, fordi samtalerne under alle omstændigheder blev

registreret. Omvendt var de unge jo informerede om dette, og beslutningen var mere et spørgsmål om social intuition, end om at skjule forskerrollen.

Noteregistreringen foregik således umiddelbart efter observationerne, hvor der især efter de første 3 besøg, blev udarbejdet adskillige siders ”thick descriptions”, som Hanne Warming Nielsen anbefaler det (Nielsen, 2007:321). Det var mig dog ikke tidsmæssigt muligt at holde ”notestandarden”. De fyldige noter blev reduceret til stikord, hvorfor jeg ind imellem har måttet rekonstruere en episode eller udtalelse, alene vha. stikord og hukommelse. Dette synes at være projektets mest alvorlige gyldighedsproblem. Som skrevet forsøgte jeg at mindske risikoen for fejlagtig rekonstruktion, ved at bede 4 beboere, samt Peter og Kalle, om at kontrollere analysen. Dette opvejer dog ikke problemet hvad angår teknisk gyldighed, idet projektets dokumentationsgrundlag er svagt. Noteskemaer kunne have hjulpet i systematiseringen af data, og jeg burde have medbragt en diktafon under observationerne, så lydoptagelser kunne have støttet i rekonstruktionen. Dette ville imidlertid have medført det samme problem, som opstod i notegenereringen: En arbejdsbyrde, som i relation til projektets tidsbegrænsning havde været urealistisk, for 40 timers lydbånd tager sin tid at aflytte og transskribere, når man kun er én.

4.3.2. Empiriens art og omfang

Projektets empiri består i deltagende observation i Gaderummet, spredt over 9 dage á ca. 5 timers varighed pr. gang. Datoerne for observationen var den 13/4, 16/4, 20/4, 27/4, 30/4, 4/5, 6/5, 7/5 og 11/5 2008. Således falder 5 af dagene en søndag, hvilket skyldes Gaderummets sociale samlingspunkt, søndagsmøderne, som synes vigtige i relation til fællesskabets sammenhængskraft. De resterende dage er forsøgt delt ud over såvel dagen som ugen, for at opleve Gaderummet på så mange forskellige tidspunkter og i så mange forskellige situationer, som muligt.

Den deltagende observation suppleres med informelle interviews, i form af kortere og længere samtaler med de unge og Kalle Birck-Madsen. Disse hverdagssamtaler er spontane, og både arten, emnet og varigheden er i høj grad styret af tilfældigheder, og beboernes initiativ. Således kan de både have karakter af narrative, som af generelle, mere filosofiske refleksioner. Ind imellem havde de karakter af fokusgruppeinterviews, hvor de unge supplerede og inspirerede hinanden i forklaringen af et fænomen (se fx bilag 4). Disse informelle interviews bør opfattes som en essentiel del af forskningsdesignet, for det er herfra at analysen af observationerne tager sit udgangspunkt, og grundfæstes i sin gyldighed.

4.4. Metodikkens og empiriens afgrænsning

Normalt strækker deltagende observation sig over måneder eller ligefrem år. Dette var ikke muligt, grundet den begrænsede tidsperiode. I stedet kunne man have valgt at supplere deltagerobservationen med kvalitative interviews i en mere struktureret grad, end det har været tilfældet i projektet. Dette var imidlertid heller ikke en reel mulighed, simpelthen fordi de unge ikke var indstillet på at indgå en fast aftale. Således har empirien i høj grad dikteret projektets metode, og tegner i øvrigt sin egen analytiske pointe, idet det vidner om de unges forhold til ”aftaler”, som noget unaturligt og uønskværdigt. Jeg mener imidlertid ikke, at dette har haft negativ indflydelse på projektets kvalitet, da jeg fuldt ud har fået besvaret mine spørgsmål igennem de informelle, korte interviews. Tværtimod vil det argumenteres, at dette netop er projektets styrke, fordi et interview struktureret fra min side, kunne have afgrænset den viden, som de unge har givet mig adgang til. Som udefrakommende og uvidende havde jeg måske ikke kunnet forudse, hvor de vigtigste pointer var at finde. Ved at møde de unge på deres egne præmisser, og være lydhør overfor deres betragtninger, synes projektets kvalitet således højnet. En fordel ved den deltagende observation har i øvrigt været, at jeg har kunnet vende tilbage med spørgsmål i relation til fx meningsdannelse, som opstod under bearbejdningen. Således har været muligt hele tiden at korrigere, forny og uddybe egne opfattelser.

Grounded Theory-metoden kunne imidlertid have højnet kvaliteten yderligere. Metoden øver ikke vold på dataen, men giver dataindsamlingsprocessen og fortolkningen så mange ressourcer i relation til den teoretiske diskussion, at man ikke ødelægger datastrukturen til fordel for den teorihorizont, man har forud for mødet med data (Olsen, 2006a:213). Dette ville have været en stor hjælp i struktureringen af noterne.

4.5. Analysestrategi

Hermed samles og opsummeres projektets væsentligste videnskabsteoretiske, teoretiske og metodiske pointer, idet analysestrategien udledes på baggrund af disse.

Analysens genstandsfelt er hverdagsinteraktioner mellem individerne i Gaderummet, med den tilgang in mente, at individet handler efter hvordan andre handler, eller forventes at handle. Der fokuseres på de positive aspekter i fællesskabet, fordi der ønskes at forklare dets styrke. Epistemologisk skal det fra projektets side pointeres, at de betragtninger af fællesskabet, som

kommer til udtryk i analysen, ikke hævdes at være objektive.

Det skal i øvrigt behandles, hvorledes projektets teori og empiri spiller sammen i analysen, i relation til de kriterier, som de fremhævede episoder er udvalgt efter. De unges egne udsagn om fællesskabets sammenhængskraft er i denne forbindelse blevet tildelt stor indflydelse, fordi beboerne anses som eksperter på feltet. Yderligere er medtaget aspekter, som ikke direkte blev artikulert af beboerne, men som jeg selv tillagde betydning i observationerne. Disse tegner tilsammen tre delanalyser, som beskæftiger sig med 1) fællesskabets karakter og betydning for den enkelte, 2) søndagsmødernes funktion som socialt samlingspunkt, samt 3) Kalles rolle i fællesskabet.

Sidst skal nævnes de teoretisk udledte analyseområders rolle i analysen, fordi disse bidrager med mod- og medspil til empirien, der sætter fokus på områder, som det måske ikke ellers ville have været oplagt at studere nærmere. Teorien fungerer således som en sparringspartner i analysen, der både understøtter og udfordrer praksis, som den umiddelbart synes i min egen og de unges optik. De analyseområder, som teorien henleder opmærksomheden på, er:

- Hvorvidt Gaderummets unge føler, at de er underlagt en status som outsiders, pålagt dem af det konventionelle samfund
- Hvorledes de opfatter sig selv som tilhørende et fællesskab, hvor de opnår en anerkendelse, som de ikke føler, at de ellers er blevet tildelt
- Hvordan og hvorvidt Gaderummet kan siges at have et selvstændigt regelsæt, samt hvori dette består
- Hvordan og hvorvidt Gaderummets unge kan siges at have udviklet et fælles perspektiv på samfundet, som retfærdiggør deres situation
- I hvor høj grad det kommer til udtryk, hvis overhovedet, at medlemskabet af Gaderummets fællesskab tilskynder de unge til at fortsætte afvigende aktiviteter
- Hvordan de unge adskiller sig fra hinanden, i relation til personlige karakteristika og livssituation

Den fjerde delanalyse vil således beskæftige sig med hvordan og hvorvidt det giver mening, med afsæt i teorien, at betegne Gaderummet som en ”subkultur” eller ”modstandskultur”, og et ”surrogatfællesskab”.

Hermed er analysen forsøgt introduceret og kortlagt. I det kommende kapitel vil strategien blive efterprøvet i praksis, igennem det empiriske materiale, som tidligere blev præsenteret.

5. Analyse

5.1. Indledning

I dette kapitel vil frugten af bekendskabet med Gaderummet og dets beboere og brugere præsenteres, idet problemformulering ”*Hvad holder sammen på Gaderummet?*” besvares igennem 4 delanalyser, som belyser forskellige aspekter af det samlede billede, der tegnes i den efterfølgende konklusion. De 4 delanalyser beskæftiger sig i relation til sammenholdet med 1) fællesskabets karakter og betydning for den enkelte, 2) søndagsmødernes funktion som socialt samlingspunkt, 3) Kalles rolle i fællesskabet, samt 4) hvordan og hvorvidt det giver mening, med afsæt i teorien, at betegne Gaderummet som en ”subkultur” eller ”modstandskultur”, og et ”surrogatfællesskab”. Sammenfattende opsummeres de unikke såvel som partikulære forhold, der i projektets optik er fællesskabets sammenhængskraft. Der uddybes undervejs med konkrete empiriske eksempler, for at sikre analysens validitet, og en nuanceret forståelse. Disse er forsøgt gengivet så levende som muligt, så også de enkelte personligheder portrætteres. Ind imellem springes i tiden, fordi en tidligere eller senere episode er en forudsætning for at forstå situationens betydning, eller uddyber pointen. De supplerende historier indrammes for overblikkets skyld.

5.2. Fællesskabets karakter og betydning for den enkelte

I det følgende forsøges at bidrage med en grundviden om hvordan Gaderummet som fællesskab overordnet er organiseret, forstået som hvilke regler der danner ramme om det, samt hvem der bidrager med hvad, hvordan og med hvilke forudsætninger. Det forsøges ligeledes illustreret, igennem de unges egne udsagn, hvilken rolle fællesskabet spiller for den enkelte beboer/ bruger.

5.2.1. Fællesskabets karakter; et multikulturelt minisamfund

Gaderummets fællesskab er karakteriseret ved at være sammensat af mennesker med vidt forskellig social, etnisk og kulturel baggrund. Det er svært at vurdere præcis hvor mange der er hhv. faste beboere og brugere, fordi der konstant er udskiftninger. Dog er det min vurdering, at der under observationerne var 30-35 beboere, heraf kun 3 kvindelige.

Som jeg oplever det, tegner der sig fire grupper á ca. samme størrelse, det være sig hhv. en dansk, en polsk, en nordafrikansk og en centralafrikansk gruppe. Jeg har valgt i første omgang at inddele grupperne efter etnisk baggrund, fordi det synes, at de etniske forskelle er grundlaget for de kulturelle differentieringer. Enkelte er svære at placere, fordi de etnisk tilhører én gruppe, men kulturelt har større fællestræk med en anden. Typisk er disse beboere med en anden etnisk baggrund end dansk, som har boet så længe i Danmark, at de i større eller mindre grad synes at have indoptaget dansk kultur.

Det skal understreges, at projektets konstruktion af det sociale landskab er relativ, og at man ikke kan betegne individerne i disse grupper som en homogene. Blot synes der at være visse kulturelle fællesnævner internt i grupperne, som tegner en afgrænsning i relation til de andre grupper. Ligeledes pointeres, at grupperne ikke bør forstås som isolerede, idet der konstant interageres på tværs af grupperingerne. I projektets optik er der dog alligevel en vis hierarkisk opdeling, som vanskeliggør kommunikationen imellem dem. Dette uddybes i det følgende.

Den danske gruppe består af ca. lige dele jyder og sjællændere. Langt størstedelen er mellem 20 og 25 år, med få undtagelser, som på den ene side ser ud til at være omkring 16-17 år, og på den anden side i 60'erne. Enkelte har eget værelse, fordi de passer et arbejde.

Indenfor den danske gruppe, synes igen at kunne foretages en opdeling: En gruppe drikker tilsyneladende mange øl, og starter ofte fra de står op med en tur ned i kiosken for at proviantere. Hen ad eftermiddagen er de typisk tydeligt berusede. En anden gruppe ryger mere hash, men drikker tilsyneladende sjældent alkohol i dagtimerne. Flere af dem har jeg ikke (hvad jeg ved af) set alkoholpåvirkede. Derudover er der enkelte, som tilsyneladende hverken drikker eller ryger hash, eller gør det så mådeholdent, at det ikke forhindrer dem i at passe deres job eller bidrage med en frivillig indsats i Gaderummet. Det er meget forskelligt hvor længe folk har været tilknyttet fællesskabet, dog synes størstedelen at have en længere historie forbundet med Gaderummet, som strækker sig over flere år.

Den danske gruppe er i projektets optik karakteriseret ved at være toneangivende i debatterne omkring møderne, ligesom det ofte er dem, der tager initiativet til at samle ind. De har sproget i deres favør, hvilket naturligvis er en forudsætning for at kunne diskutere, og bevirker, at de

har større indflydelse. Således synes denne gruppe, at stå stærkest i hierarkiet. Blandt danskerne synes det i øvrigt, at selv om de fleste er i Gaderummet af nød, har nogle aktivt tilvalgt fællesskabet, selv efter, at de er flyttet i egen bolig. Peter Mosegaard, som blev nævnt i problemfeltet, er et eksempel herpå.

Polakkerne, som vurderes til at være imellem 20 og 30 år, synes ligeledes at kunne opdeles i to stereotyper. Størstedelen drikker ofte tæt. De fleste bor i biblioteket, som de fik tildelt fordi husets erfaring var, at de havde brug for deres eget sted. Kalle har fortalt, at en forudsætning for at kunne trappe ud af et misbrug er, at man har et sted hvor man kan få lov at sove rusen ud i fred, og det kan man ikke, hvis man konstant skal kæmpe for sit territorium. Desuden snakker flere kun en smule engelsk, og det skaber derfor en tryghed, at de kan få lov at bo sammen med deres landsmænd, og tale deres eget sprog.

Der er dog nogle få, som for det meste holder igen med alkoholen. Disse har tilsyneladende meget mere at gøre med resten af huset, og er også flittige til at hjælpe med indsamlingen og andre praktiske gøremål. Det er også disse, som synes tættest knyttet til stedet og Kalle. De taler engelsk og forstår også en smule dansk. Igennem observationerne kom en kulturel kløft imellem polakkerne og – mest tydeligt – den danske gruppe, til udtryk.

Som eksempel var jeg vidne til en konflikt, hvor en polak havde taget en flaske sprut, som havde stået på bordet, imens den danske ejermand var på toilettet. Danskeren reagerede med stor vrede da han opdagede det, og skældte højlydt polakken ud, imens han ruskede ham og gav ham flere knaldende lussinger. Han truede med, at hvis det skete igen ville han brække polakkens næse. Polakken og de omkringsiddende venner undskyldte, og forsøgte at berolige ham. Det undrede mig, at de ikke slog igen, men vurderede, at det af gode grunde ikke var det rette øjeblik at spørge ind. En anden dansker forklarede mig, at det ofte skete at polakkerne stjal, selvom de havde forsøgt at forklare dem, at det ikke var tilladt. Tilsyneladende forstod de simpelthen ikke logikken, selvom de flere gange havde fået bank for at stjæle. Han beskrev det selv som en kulturkløft, med den begrundelse, at hvis noget efterlades ubevogtet på et bord, betyder det ifølge polsk kultur, at det er alle mands eje. I Gaderummet er det til gengæld bandlyst at stjæle fra hinanden, og der er kontant afregning, hvis man ikke respekterer dette (bilag 7).

Hvad angår tilknytningen til Kalle og Gaderummet som fællesskab, er det mit indtryk, at de fleste polakker er i Gaderummet af nød, snarere end lyst. Dog har enkelte, som i længere tid

har været tilknyttet værestedet, udtrykt stor beundring for fællesskabet, og Kalles indsats. De få flittige beboere undtaget, rangerer polakkerne tilsyneladende lavt i hierarkiet, i hvert fald hvad angår indflydelse. Formentlig fordi de sjældent formår at engagere sig.

Beboerne fra de nordafrikanske lande, typisk i aldersgruppen 25-30 år, taler spansk eller portugisisk, men har til gengæld svært engelsk. Det gør det næsten umuligt for dem at kommunikere med de andre beboere, og bevirker, at de tilsyneladende er en temmelig isoleret og tilbagetrukket gruppe. Det er tydeligvis også svært for dem at følge med i møderne, men når de fx forstår en problemstilling, forsøger de at komme med løsningsforslag. Fx skældte Kalle til et søndagsmøde ud over, at folk ikke gjorde rent efter sig. Et par af afrikanerne tilbød at gøre rent engang om ugen, de ville gerne hjælpe. Tilbuddet blev værdsat men afvist, fordi man mente, at alle skulle hjælpe til.

Det er mit indtryk, at denne gruppe sjældent – med enkelte undtagelser - drikker sig berusede, ligesom de stort set heller ikke ryger hash. Det har ofte været dem, som har hjulpet til med rengøringen, og de rydder næsten altid op efter sig, når de har lavet mad i fælleskøkkenet. Kalle har i øvrigt fortalt, at fordi de ikke kan dansk eller engelsk, og ikke kan gennemskue hvordan det danske system hænger sammen, får de ikke ansøgt om den støtte, som de ellers ville kunne blive tildelt. Tidligere, da Gaderummet var kommunalt støttet, hjalp en medarbejder derfor til med de formelle procedurer, men det er der ikke ressourcer til længere. Denne gruppe er således karakteriseret ved på den ene side at have store vanskeligheder ved at indgå i fællesskabet pga. sproglige barrierer, men på den anden side tilsyneladende et ønske om deltage og yde til det. Hierarkisk er de svære at placere, fordi de på den ene side respekteres for deres bidrag til fællesskabet, men på den anden side er meget ydmyge i deres fremtoning, og grundet sprogvanskeligheder ikke kan deltage i diskussionerne.

De unge i den sidste gruppe, er hovedsageligt fra afrikanske lande syd for Sahara, og kulturelt synes de at adskille sig mærkbart fra den nordafrikanske gruppe. Dels er de yngre, typisk imellem 18 og 25 år, dels synes de at have et ganske andet forhold til hash og alkohol, og er ofte påvirkede. Dette kan skyldes, at de i modsætning til nordafrikanerne ofte er kommet til Danmark allerede som børn.

Ligeledes er de mindre flittige til at bidrage til fællesskabet, og har svært ved at rydde op efter sig. Et par af dem er i Danmark, fordi de har et barn med en dansk kvinde. De kan ikke få lov at se barnet, fordi de som udlændinge og fædre ingen rettigheder har, hvilket tydeligvis er meget hårdt for dem (eksemplificeres senere). Hierarkisk placerer de sig relativt lavt, pga. det

manglende engagement i fællesskabet. Omvendt synes de langt mere selvbevidste end fx den nordafrikanske gruppe, og socialiserer også i højere grad med de andre grupper. Deres status synes at variere med, om de engagerer sig i huset, eller om de kun dyrker deres egen gruppe.

5.2.2. Fællesskabets betydning for den enkelte beboer; det bliver svært at leve alene

Generelt fortæller beboerne, at det til tider kan være meget svært at leve så tæt sammen som man gør i Gaderummet, pga. de forskellige livsstilskulturer. Det skaber mange konflikter, af og til ligefrem gruppeslagsmål. Men det er tilsyneladende et ambivalent forhold, for i samme åndedrag tilføjer flere, at når man først har vænnet sig til det, bliver det svært at leve alene. Netop fordi man konstant er sammen, bliver der også knyttet nogle meget stærke bånd. Derfor fortsætter mange, som ellers har fået deres egen lejlighed, med at komme i Gaderummet (bilag 7). Det synes altså i høj grad at være et socialt incitament, som får beboerne til at holde sammen. Her præsenteres en episode, som kan tænkes at være symbolsk for det sociale fællesskab, som beboerne sætter så højt.

Om aftenen sidder jeg i gården sammen med 3-4 af de danske drenge. De har lavet bål i en stor tønde, og fortæller, at det er noget de gør næsten hver aften. De har en rist, som de lægger ovenpå tønden, og så bliver der grillet. På et tidspunkt går 2 af dem, og kommer efter en halv times tid tilbage med en indkøbskurv, fuld af kød. De fortæller triumferende, at alt det har de fået for en tyver, og jeg lægger to og to sammen og indser, at de næppe har betalt for det hele. Den ene begynder at skære kødet ud, imens den anden passer gløderne. Det er en fast arbejdsdeling de har, fortæller de grinende. Imens der grilles, roser drengene hinandens kokekunst, og joker og snakker. De bærer ghettoasteren ud i gården, og skruer op for musikken, så den overdøver technoen fra et af kvistværelserne. Efter mørkets frembrud vises der film fra projektoren, med baggårdsmuren som lærred. Flere kommer til, og drengene deler nådigt ud af deres overdådige bjerg af kød, til beboere såvel som til hunde (bilag 7).

5.2.2.1. De stærkere støtter de svage

Et par af ”de gamle” beskriver Gaderummet som et fristed, hvor man kan komme præcis som man er, og blive modtaget med venlighed. Én nævnte, at folk i Gaderummet er ærlige. Ikke fordi ingen lyver eller stjæler, men fordi man viser sig, som man er. Man kan få et pusterum fra problemer, som gør tilværelsen svær at bære, samtidig med at man kan få professionel

psykologisk hjælp, der for mange har stor betydning. Ligeledes er der den holdning, at man yder efter evne. Således er det bredt accepteret, at de stærkere trækker læsset for de svagere, økonomisk såvel som i forhold til oprydning og indsamling. Det er derimod ikke i orden, hvis man har ressourcerne, at man skulder fra de fælles pligter, eller forsøger at slippe nemt om ”brugerbetalingen” (bilag 4). Nedenfor fremhæves en samtale, som synes at uddybe og underbygge, at de stærkere og bedst socialt integrerede beboere, forsøger at støtte de svagere.

Om formiddagen tirsdag d. 6/5 sidder der et par stykker i lænestolene og snakker ude i gården. Jeg slutter mig til dem, og bliver hurtigt involveret i snakken. Det er hyggeligt, og de har mange underholdende historier at byde på. Jeg spørger ind til forskellige aspekter af Gaderummet, som har undret mig, eller som jeg gerne vil have uddybet. Bl.a. spørger jeg, om de mener at man bekræfter hinanden i dårlige mønstre, som fx for meget øl og hash, eller om man støtter hinanden i at komme ud af et misbrug? De tænker lidt over det, og svarer, at begge dele er tilfældet. Man kan nemt komme i en vane med at drikke nogle øl, men på den anden side gør de fleste allerede det i forvejen. Til gengæld er der næsten ingen der tager hårde stoffer, for de ved at folk ikke vil have det. Den ene fortæller, at han ind imellem har spurgt én, om ikke han lige skulle slappe lidt af med sprutten. Det er tydeligt, at han opfatter det som ekstremt, at drikke sprut. ”Nogle bliver sure”, siger han, ”og så må man bare sige undskyld. Men andre lytter til det”. Mange historier senere, kommer en meget ung fyr ud med en øl i hånden (bilag 10).

Jeg har snakket med ham et par gange, han siger at han er 18 år, men ser yngre ud. Han er fra Århus-egnen, og jeg spørger nærmere indtil hvor, fordi jeg selv er fra Århus. Mange steder, siger han, og nævner at han har været i flere forskellige plejefamilier, og på et forsorgshjem. Han fortæller at han er i København, fordi han er blevet udvist af Århus Kommune (bilag 10).

De andre hilser, det virker som om de opfatter ham som en slags lillebror. ”Du er da godt nok tidligt på den med øl, hvad”, siger den ene venligt, men med en slet skjult hentydning til, at han er *for* tidligt på den. Sådan fik jeg eksemplificeret, hvad vi tidligere havde snakket om. I projektets optik vidner episoder som denne om, at de beboere og brugere, som har et overskud, tager sig lidt af de unge og svagere, og forsøger at påvirke dem i en positiv retning, så godt de nu kan (bilag 10).

5.2.2.2. Anerkendelse beboerne imellem

Som jeg opfatter det, er et andet vigtigt element i fællesskabets sammenhængskraft den anerkendelse, som beboerne viser hinanden. Der henvises som eksempel til en konkret episode, hvor en beboer lytter til en andens personlige historie, og roser en tredje beboers kæreste eje:

Onsdag d. 7/5 ankommer jeg til Gaderummet om formiddagen, og møder den unge mand med natarbejdet, som netop er kommet hjem. Han sidder og spiser ved bordet i fællesrummet. Vi snakker lidt om hans arbejde, og om projektet. En fyr, som jeg tidligere har snakket med, slutter sig til os. Han er omkring to meter høj, og i starten var jeg lidt nervøs ved ham, fordi han er så imponerende af statur, og jeg syntes også, at han havde nogle lidt vilde øjne. Han er fra Uganda, og indtil da troede jeg ikke at han kunne snakke dansk, fordi han altid taler engelsk. Men pludselig blander han sig i samtalen, og griner gavtyveagtigt, da han ser min overraskelse. Han kan bedst lide at snakke engelsk, forklarer han. Han fortæller, at han har en datter i Danmark, som han ikke kan få lov at se. Han drømmer om tage hende med hjem til Uganda, men han vil ikke kidnappe hende, for hun hører også til i Danmark. Han siger, at han ryger hash fordi det beroliger ham. Ellers bliver han meget aggressiv, fordi han ikke kan holde ud at være væk fra hende, men han vil ikke slås. Han kigger ned i bordet, og ser pludselig meget nedslået ud (bilag 11).

Samme fyr, som er 23 år, har dagen forinden fortalt mig om hans barndom i Uganda. Han berettede med lys i øjnene om landets skønhed og kultur, og om en at han som barn havde en tam kylling, som han tog sig af, og som voksede op i familien, og blev en flot hane. Hans far havde elleve hunde, og han mener, at alle drenge skulle have en hund, for hunde lærer drenge at føle, og blive fornuftige mænd (bilag 10)

En tredje, som jeg ikke har mødt før, kommer til. Han er også afrikansk af udseende, og snakker engelsk. Han kender tilsyneladende de andre, og de hilser højlydt imens de giver hånd. Også han har en datter i Danmark, på 2-3 år, som han glad fortæller om. Han fisker sin pung op, og viser os et billede af hende, som går på omgang. "She has beautiful eyes, man", siger den ene anerkendende, efter at have studeret fotoet. Den stolte fader nikker, og smiler stort. Pludselig springer den ene op, og går ind til sofaerne, for at ruske en sovende mand vågen. "Hey mand, tag lige og gå en tur med din hund, den har lige pisset på gulvet. Du må også meget gerne tørre det dér op". Han kommer tilbage og sætter sig, og udtrykker sin

irritation over at folk er dårlige til at rydde op efter dem selv og deres hunde (bilag 11).

5.2.3. Opsummering

Gaderummet er et multikulturelt fællesskab, som eksisterer under de rammer, som de få sociale regler fordrer. Trods konflikterne, som de kulturelle differentieringer medfører, knyttes der stærke bånd imellem de unge, som bevirker, at nogle selv efter reintegration i samfundet, fortsat vælger at deltage i fællesskabet. De stærkere beboere forsøger at støtte de svagere, både økonomisk, praktisk og menneskeligt. Ligeså forskelligartet som de unges kulturelle bagage, er de bidrag, som de hver især yder til fællesskabet.

5.3. *Søndagsmødernes rolle som strukturelt centrum i fællesskabet*

Søndagsmøderne spiller ifølge beboerne såvel som i projektets optik, en stor strukturel rolle i Gaderummets sociale sammenhængskraft.

Møderne ligger i tidsrummet fra klokken 17 og ca. halvanden time frem, afhængig af dagsordenen. Typisk er 25-30 beboere og brugere tilstede.

Til mit første søndagsmøde, hvor jeg kom lidt for tidligt, snakkede jeg med et par af ”de gamle”, som grinende fortalte, at det tidligere (dengang den kommunale støtte muliggjorde flere ansatte) næsten var en dødsynd, hvis man som beboer udeblev. Det er lidt løsere med disciplinen nu, men stadig ildeset at pjække, for søndagsmøderne er essentielle for fællesskabet, fordi det er her at informationerne udveksles. At udeblive fra søndagsmøderne er i deres optik det samme som at udeblive fra fællesskabet, og det er tydeligt, at de opfatter dette som respektløst og en alvorlig forseelse (bilag 4).

Der er for det meste en imponerende stilhed og selvjustits under møderne. Hvis én er for fuld til at holde mund, eller bryder ind på et uheldigt tidspunkt med noget irrelevant (typisk fordi vedkommende ikke forstår dansk og derfor ikke ved hvad der bliver snakket om), får han temmelig sikkert en bemærkning med på vejen fra de andre. Jeg oplevede en interessant udvikling i relation til dette, idet de første møder jeg deltog i hovedsageligt foregik på dansk. Gradvist blev mere fremlagt på engelsk, eller oversat, og det udmøntede sig i en bredere deltagelse. Som hovedregel er beboerne relativt ædru under mødet. Dog vil jeg senere fremhæve et møde, hvor dette ikke var tilfældet. Det havde et meget interessant udfald. Omkring klokken 17 begynder folk at komme fra værelserne og sovesalene, mange er tydeligvis netop stået op efter en hård lørdag nat. Danskerne placerer sig oftest rundt om det

store spisebord, polakkerne i sofaerne langs væggen, og afrikanerne længere bagved, ved computerne. Ind imellem hører man snorken fra en søvnig polak, hvilket afstedkommer latter og jokes, når vedkommende vågner og forvirret opdager at han pludselig er midtpunkt. Kalle står eller sidder for enden af bordet foran tavlen, hvor dagsordenen er opridset (med Kalles karakteristiske kragetæer, som afføder sammenknebne øjne og hviskende ”kan du se hvad der står der ved punkt 3?”). Således fungerer han som ordstyrer, tovholder og dagsordensætter, mens en tidligere kvindelig ansat på frivillig basis tager referat. Peter supplerer begge. Strukturen varierer lidt, men et udmærket eksempel på en dagsorden, (søndag d. 20/4) er udformet som følger (bilag 6):

- Meddelelser
- Rygter = Danger!
- Økonomi = Mangler 10.000 denne måned
- Orientering, situation
- Ugen der kommer? STRATEGI
- Evt.

Punktet *meddelelser* er typisk udveksling af praktiske oplysninger af forskellig karakter, lige fra nyheder om at nogen har doneret aftensmad, til mindre positive emner, som fx en uheldig pressemeddelelse, som der skal svares på. Der deles kopier ud af læserbreve, politiske skrifter og lignende, hvad enten afsenderen er Gaderummet eller en kritiker. De unge bliver bedt om at læse teksterne, og tilføje eller kritisere. Det er mit klare indtryk, at beboerne konsekvent informeres om alt udsendt materiale, ligesom de opfordres til selv at deltage i udformningen, hvilket dog kun tages til efterretning af et par af ”de gamle”. Ganske givet af den simple årsag, at polakkerne og afrikanerne ikke kan læse dansk. Det var også under dette punkt, at Kalle d. 20/4 annoncerede, at huset den 23. maj var kaldt i fogedretten. Løbende er det under møderne blevet diskuteret, hvilket ”strategi” der skulle benyttes under retssagen.

Rygter kan fx handle om, at en nuværende eller tidligere beboer har startet et usandt rygte om en anden beboer eller Kalle. I dette tilfælde kan nævnes, at en pige, påvirket af rohypnol, havde fortalt vidt og bredt, at nogle i Gaderummet havde stjålet hendes computer. En anden pige fortalte, at den påvirkede havde sagt til hende, at hun lignede en junkie, hvilket hun tydeligvis var fortørnet og såret over. Det diskuteredes i plenum hvordan problemet skulle håndteres, og det endte med at blive vedtaget, at den påvirkede pige ikke måtte komme i Gaderummet, medmindre hun havde givet en såkaldt ”pisseprøve” (som afslører stoffer i

urinen) (bilag 4). Et andet eksempel kan være rygter om Gaderummet, som cirkulerer udenfor værestedet. Årsagen søges afklaret, og beboerne diskuterer hvordan det kan stoppes.

Økonomi er selvsagt en status over husets økonomiske situation. Dette punkt afstedkommer typisk en lidt nedtrykt stemning, fordi der sjældent er gode nyheder. Det gøres op hvor meget der skyldes, hvornår der er deadline for betaling, og hvad konsekvenserne er, hvis der ikke betales. Samtidig er det ved flere møder blevet fremlagt, hvem der har betalt hvad til huslejen, og om nogen har betalt for lidt, eller givet et ekstra bidrag. Ind imellem informerer beboere, som ikke har kunnet betale den fulde husleje, om hvornår de betaler tilbage (bilag 4). Jeg har ikke oplevet, at nogen har kritiseret eller protesteret over, at en beboer ikke har betalt tilstrækkeligt.

Det har slået mig, at plenumdiskussionerne om de interne problemer er præget af en slags konfliktskyhed. Tilsyneladende bryder beboerne sig ikke om at kritisere hinandens manglende sociale eller økonomiske bidrag, og påpeger Kalle en problemstilling, som tydeligt kan henføres til en specifik person, modtages den ofte med stilhed og flakkende blikke. Dette er dog ikke ensbetydende med at de unge tolererer regelbruddet. Efter en rum tavshed, hvor problemet overvejes (og der måske samles mod til at tale) udtrykker en dansktalende typisk en holdning til problemet, og et forslag til en eventuel sanktion. Karakteristisk er dog, at denne er formuleret efter formlen ”hvis man ikke...så synes jeg altså at...”, således at der afstås fra at nævne den pågældende synders navn, også selvom vedkommende ikke er tilstede.

Et eksempel på et problem, som Kalle tog op til mødet d. 13/4 i forbindelse med en formaning om at spare på strømmen, omhandlede en beboer, som har en varmeblæser til at køre konstant på sit værelse, med vinduet stående åbent. Samme beboer spiller høj technomusik til langt ud på natten, og har efter sigende i tilgift svært ved at rydde op efter sig selv, og deltage i rengøringen af fællesfaciliteterne. Kalle udtrykte ærgerlig sin frustration, og flere af de andre beboere tilsluttede sig kritikken. Det diskuteredes, om beboeren skulle smides ud, og om værelset i stedet skulle lejes ud til fx en studerende, således at man kunne tjene lidt ekstra. Under diskussionen kommer den pågældende beboer – som ikke var deltagende fra mødets start – ned, og protesterer vredt og højlydt over kritikken, med et ”jeg betaler altid min husleje, hvad mere vil du have?”, henvendt til Kalle, hvorefter han med et rasende udtryk forlader Gaderummet. Først opstår en trykket tavshed, så tager Kalle igen ordet, i et opgivende tonefald. Han siger, at det er problematisk, når en beboer der har ressourcer at give af, ikke vil bidrage til det sociale sammenhold. Flere beboere udtrykker deres enighed. En

dansker siger, at han synes der er i orden at inddrage værelset, hvis ikke man vil bidrage til fællesskabet. Flere tilslutter sig hans holdning. Det bliver dog besluttet at udskyde beslutningen til følgende møde, fordi det er et radikalt skridt at få udefrakommende ind, som ikke har aktier i fællesskabet. Folk skulle have tid til at tænke over det. Jeg har dog på fornemmelsen, grundet den tidligere omtalte konfliktskyhed, at det også handler om at hverken Kalle eller beboerne har lyst til at smide den udkældte unge ud. Det følgende møde bliver det under alle omstændigheder vedtaget, at man ikke vil leje værelset ud. Beboeren beholder sit værelse (bilag 4).

Orientering eller *politik* omhandler typisk den politiske konflikt med kommunen, samt hvilke politiske begivenheder i relation til dette, der har fundet sted i løbet af ugen. Der diskuteres hvorvidt og hvordan Gaderummet skal forholde sig. Det er de samme ca. 5 danske unge, som i det hele taget engagerer sig mest, der siger noget. Til gengæld vidner deres udsagn om et indgående kendskab til konflikten og de forskellige medvirkende aktører, og deres refleksioner er til tider på et meget højt intellektuelt plan (bilag 4).

Under *Strategi* diskuteres det, hvad der skal når i løbet af den kommende uge, ofte i relation til økonomien. Fx har Kalle stort set hver gang opfordret de unge til at gå ud og samle ind med "Ønskebrønden". Det er typisk de samme, der melder sig hver gang, det være sig danskerne, og en af de mere flittige polakker. De giver ved flere møder udtryk for, at det er demotiverende, at de andre ikke vil hjælpe, men gerne vil spise den mad de køber for de indsamlede penge (bilag 6).

Eventuelt er et åbent punkt. Her bliver det fx besluttet hvem der laver fællesmad. Det er næsten altid den samme, der melder sig. Han har fortalt, at han godt kan lide at lave mad, og der er alligevel ikke er andre der gider. Han er en af dem, som har en anden etnisk baggrund end dansk, men som i projektets optik kulturelt tilhører den danske gruppe (bilag 9).

5.3.1. Opsummering

Søndagsmøderne har stor betydning i relation til sammenhængskraften i Gaderummet, idet de synes at udgøre det strukturelle centrum i fællesskabet. Der er her, at beboerne samles, og udveksler vigtige informationer, lægger planer, udreder interne konflikter, og diskuterer Gaderummets situation.

5.4. Kalles rolle i fællesskabet

I det følgende belyses hvilken rolle Kalle synes at spille, i relation til fællesskabets sammenhængskraft. Dette inddrages, fordi han som daglig leder, tovholder og oplægsholder ved søndagsmøderne, økonomisk administrator, politisk debattør, samt psykolog for de unge, tilsyneladende i meget høj grad indgår i såvel Gaderummets hverdagsliv, som kampen for opretholdelsen af værestedet. Det er da også fra bl.a. Socialudvalgets side blevet antydnet, at Kalle opfattes som en ”stærk” leder (se fx bilag 3). Følgende episode synes dog at tilkendegive, at de unge selv er af en anden mening.

Til brugermødet d. 6/5, efter bestyrelsesmødet, tager Peter ordet, og fortæller de andre, at han har skrevet en udtalelse til Socialudvalget, på husets vegne (bilag 1). Han siger, at han er træt af at læse alle mulige beskyldninger af Kalle, om at han skulle være en ”stærk leder”. Han mener at kommunen igennem sådanne beskyldninger umyndiggør beboerne, og betragter dem som om de ikke er i stand til at træffe deres egne beslutninger. Flere nikker samtykkende. Peter sender kopier af udtalelsen rundt til de andre, og beder dem læse den igennem, og komme med kritik. De, der kan læse dansk, efterkommer opfordringen, og der følger et øjeblik stilhed imens. Jeg får også en kopi, og konstaterer, at udtalelsen generelt er meget velformuleret og saglig. Da folk er færdige med at læse, spørger Peter, om de har nogle kommentarer. Der er et øjeblik stilhed. ”Jeg synes at det er rigtig godt, Peter”, siger Kalle lavmælt. De andre nikker og siger, at de kun har få rettelser. Peter beder alle lægge deres papir med rettelser i en bunke, så han kan renskrive udtalelsen og sende den (bilag 10).

De unge vil altså ikke godtage, at Kalle skulle have hjernevasket dem til at kæmpe for Gaderummet, og de er fortørnede over, at de tilsyneladende anses som ude af stand til selv at træffe deres beslutninger.

5.4.1. De unge støtter op om Kalles funktioner

En overraskende udvikling af et søndagsmøde synes i øvrigt at vidne om, at de unge sætter pris på de funktioner, som Kalle eksempelvis varetager under møderne, og er interesserede i at opretholde dem.

D. 27/4 tog søndagsmødet en uventet drejning. Da jeg kom ved 15-tiden bemærkede jeg, at stemningen var anderledes end sædvanlig. Det gik hurtigt op for mig, at folk var ualmindeligt

berusede. En stor gruppe af hovedsageligt polakker, sad i gården, og drak sprut direkte fra flasken, hvilket de efter sigende havde gjort fra morgenstunden. Normalt drikker folk konsekvent øl. Først troede jeg, at årsagen var den seddel, som Kalle havde hængt op på tavlen, hvor der stod, at hvis ikke de fik skaffet 27.000 til første maj, ville elselskabet lukke for strømmen. Jeg spurgte et par af polakkerne, om de havde set sedlen. Det havde de, men virkede egentlig ligeglade, de mente ikke, at de havde behov for el (bilag 7).

Følgende onsdag fik jeg imidlertid spurgt Kalle om årsagen til, at øllene var skiftet ud med sprut. Han fortalte, at det simpelthen skyldes, at det er sidst på måneden, og de derfor ikke har penge til at købe øl for. ”Og man kan jo ikke stjæle en kasse øl, hvorimod en flaske sprut kan stikkes ind under jakken. Det er det samme, med dem der ryger hash. Nogle køber rohypnol i stedet, fordi det er billigere. Og sådan er der rigtig mange lovmæssigheder, man kan næsten stille uret efter det” (bilag 8).

Også under søndagsmødet var det tydeligt, at mange var meget mere beruset end sædvanligt. Folk snakkede højlydt, på trods af gentagne formaninger om at tie stille. For enden af bordet forsøgte Kalle at holde fast i mødestrukturen, og diskutere økonomien seriøst med de få, som ikke var fulde. Diskussionen blev dog konstant afbrudt af ekstremt berusede beboere, som mener, at de havde noget meget vigtigt at tilføje. Efter mange udbrud – først ærgerlige, så vrede - hvor han skældte ud over alkoholmisbruget og rodet, og forgæves forsøgte at holde fast i disciplinen, opgav Kalle og satte sig ned. Én foreslog, at der skulle være en regel om, at hvis ikke man var ædru nok til at deltage ordentligt i møderne, skulle man smides ud. ”Jamen det kan man bare ikke det sidste sted”, svarer Kalle opgivende, ”næste skridt er jo gaden”. Efter endnu et forsøg på at få folk til at holde mund, går han med vrede skridt ud i gården, og begynder med hidsige bevægelser at rydde op (bilag 7).

Ligeledes fortæller Kalle den følgende onsdag, at den eneste måde at få de unge til at holde op med at drikke sprut, er ved at gå fra mødet. Folk kan ikke huske, hvis man snakker med dem. Men de kan godt huske, at der lige pludselig var tomt og en ubehagelig stemning (bilag 8).

Pludselig var det som om folk vågnede op fra deres rus. Der var en meget lang pause, og en trykket stemning. Alle kiggede ned i bordet, flere med skamfulde miner. Én råber ”undskyld, Kalle”, efter ham, på gebrokkent dansk. Til sidst bryder en ung svensk kvinde, som kun har

været i Gaderummet en måneds tid, stilheden (bilag 7).

Jeg har snakket med hende et par gange, og hun har fortalt, at hun er journalistuddannet med en overbygning i internationale udviklingsstudier. Hun har boet i USA i et par år, hvor hun havde sit eget PR-firma. Men hun var i et problematisk forhold, og hendes kæreste forlangte at hun holdt op med at arbejde. De gik senere fra hinanden, og hun mistede sine ejendele efter at have boet med en veninde (jeg kender ikke årsagen). Hun har hverken pas eller penge, og opholder sig i Gaderummet, imens hun venter på at få dem. Hun siger, at hun nemt kunne ringe til sin far, og få ham til at hjælpe hende, men hun vil helst klare sig selv. Hun fortæller i øvrigt, at hun overvejer at skrive en artikel om Gaderummet. Hun nævner som et eksempel på en historie, at hun har snakket med en fyr, der har en søn i Danmark, som han ikke kan få lov at se. Han har fortalt hende, at han sagtens ville kunne tjene penge ved at være alfons, men at han ikke vil profitere på at gøre andre mennesker ondt, og gerne vil være en god far. Vi snakker lidt om andre skæbner, og konkluderer, at det netop er karakteristisk for Gaderummets beboere, at de forsøger at holde sig på den rette side af loven. Fordi de ikke sælger stoffer eller begår nævneværdig kriminalitet, har de ikke råd til at betale husleje og andre leveomkostninger, og ender i Gaderummet (bilag 5).

Hun genoptager det emne, som diskussionen havde drejet sig om inden den blev afbrudt, nemlig hvordan, der kunne skaffes flere kontanter, for at undgå at der lukkes for strømmen. Flere kommer med mere eller mindre realistiske forslag, som pigen noterer ned. Efter ca. 10 minutter afsluttes mødet. Pigen foreslår, at de holder møde igen allerede den kommende onsdag, imens der stadig er strøm og lys, for at diskutere forslagene med Kalle. Dermed hæves mødet, og folk går fåmælte hver til sit (bilag 7).

Det synes altså, at beboerne af egen vilje ønsker at opretholde de funktioner, som Kalle almindeligvis varetager. Episoden vidner imidlertid også om, i projektets optik, at de unge klart er i besiddelse af en eller anden form for social situationsfornemmelse og samvittighed. Selvom de først opdager deres faux pas da Kalle forlader mødet, opstår der i kølvandet en pludselig seriøsitet og flovhed, og en tydelig bevidsthed om, at de har overtrådt en grænse. Det følgende eksempel synes yderligere at understøtte pointen om, at de unge både kan og vil bidrage til at opretholde de strukturer omkring fællesskabet, som Kalle repræsenterer.

Tirsdag d. 6/5 afholdtes bestyrelsesmøde, idet der for første gang i Gaderummets historie,

skulle vedtages en lovlig bestyrelse. Ca. 15 beboere var til stede, hovedsageligt fra den danske gruppe. Kalle forklarede ved mødets start, at det ville komme til at foregå ret formelt, fordi det var nødvendigt for gyldigheden. Der blev valgt en ordstyrer og en referent blandt beboerne, og dagsordenen blev delt ud. Ordstyreren, som tilsyneladende var lidt utryk ved opgaven, blev beroliget af Peter, som lovede at hjælpe ham. Peter forklarede hvordan procedurene skulle foregå, og med påtaget højtidelighed, og lejlighedsvis fnis rundt omkring, blev de forskellige repræsentanter, både internt i huset og udefrakommende eksperter og suppleanter, vedtaget efter de formelle procedurer. Der var en forventningsfuld stemning, og ingen snakken i krogene (bilag 10).

Eksemplet illustrerer i projektets optik, at beboerne, trods Kalles tilbagetrukne rolle og den uvante situation, er engagerede i bestyrelsesmødet. Ligeledes synes det, at de unge også på egen hånd har ressourcer til og interesse i, at opretholde Gaderummets strukturelle rammer.

5.4.2. Den gensidige loyalitet og hengivenhed mellem Kalle og de unge

I de informelle interviews betegner flere beboere Kalle som deres "far", enkelte endda som "en engel". Dog har Kalle fortalt, at han har haft konflikter med mange af dem, fordi de ikke har overholdt en aftale om fx at komme til møderne, eller trække ud af et stofmisbrug. Min tese er, at netop det, at han besværer sig med at tage disse konflikter, bekræfter de unge i, at de ikke er ham ligegyldig. En ung mand, som nu passer et natarbejde og kun mådeholdent indtager alkohol og hash, fortalte i relation til dette, at Kalle havde hjulpet ham ud af et stofmisbrug, og at han har hjulpet mange andre på samme måde. "Vi er flere af de gamle der vil dø for Kalle, han har hjulpet os så meget", fortalte han. Ikke på en bombastisk måde, nærmere konstaterende. "Der er heller ikke nogle i huset der rører Kalle, for de ved at der er mange, der vil beskytte ham" (bilag 11).

I denne forbindelse fortalte han en historie, som jeg mener eksemplificerer hvori denne hengivenhed bunder: En beboers hund var blevet stjålet af en indvandrerbande. Han havde bedt en pige om at passe den, og da en ukendt fyr spurgte om han ikke lige måtte låne den, troede hun at han var fra Gaderummet, og gav ham lov. Hundens ejer blev meget ked af det. Det hørte Kalle, og sammen med en kvindelig ansat og historiens fortæller, tog han ud for at hente hunden. Her blev de mødt af en 10-15 unge mænd med macheter, knøjern og baseballbats, som nægtede at udlevere hunden. De opførte sig meget truende, og kaldte bl.a. den kvindelige ansatte for en luder. Fortælleren sagde til Kalle, at han synes at de skulle

opgive, inden de fik tæsk. Kalle svarede, at han skulle tage den kvindelige ansatte med og ringe til politiet, men at han selv ville blive, for de skulle have hunden med tilbage til dens ejer. Men fortælleren ville ikke gå fra Kalle, og heldigvis løste konflikten sig, fordi han kunne snakke arabisk med bandemedlemmerne, og fik overtalt dem til at lade dem få hunden med tilbage. Historien blev fortalt med et ”de gode gamle dage”-grin (bilag 11).

Det synes, at Kalle opfattes af de unge, som én man kan regne med, og at han til gengæld for dette, har vundet deres loyalitet. Jeg har spurgt flere om, hvad de forestillede sig ville ske med Gaderummet, hvis kommunen virkelig lukkede værestedet, og Kalle stoppede. Det typiske svar har været, at de ganske enkelt ikke kunne forestille sig, at Kalle stoppede, og man blot ville finde nogle andre lokaler at samles i. ”Jeg kan i hvert fald ikke forestille mig, at vi alle bare går hver til sit”, tilføjer én (bilag 10).

5.4.3. Opsummering

Kalle repræsenterer en væsentlig strukturel og praktisk sammenhængsfaktor i fællesskabet. Men de unge vil på den anden side ikke godtage Socialudvalgets beskyldninger om, at Kalle styrer dem. Det synes, at beboerne støtter op om de strukturelle rammer som Kalle skaber, og efter bedste evne prøver at bidrage til deres opretholdelse. Ligeledes synes det igennem både de unges egne udsagn og praksis at vise sig, at de nærer stor hengivenhed for ham, og betragter ham som en faderfigur. Derfor har de måske et ønske om at bibeholde hans anseelse. Hengivenheden synes under alle omstændigheder at være gengældt, idet Kalle i projektets optik virker ligeså personligt knyttet til de unge, som de er til ham. Jeg vil afslutte afsnittet med en episode, som netop synes at illustrere sidstnævnte.

Min sidste aften i Gaderummet, søndag d. 11/5, sidder jeg og snakker med Kalle imens vi spiser. Vi er de sidste tilbage ved bordet. En ung mand på omkring 20-25 år med arabisk udseende kommer ind, Kalle hilser med et stort smil. ”Hvor er du fin i tøjet”, siger han til den unge mand, som stolt fortæller, at han lige har købt jakken. Vi beundrer den. Kalle siger, at der er mad i køkkenet, hvis han er sulten. Den unge mand afslår, og siger at han bare kom for at give Kalle et knus. Kalle griner og siger, ja, sidste gang de sås var han jo gal på ham. ”Ja”, siger den unge mand og slår over i engelsk, imens han krammer Kalle. Pludselig er stemningen skiftet fra godmodigt drillende, til alvorlig. ”Undskyld Kalle, jeg vil ikke have at du er vred på mig mere”. Kalle bliver gradvist mere og mere rød i hovedet, fordi den unge

mand krammer så hårdt. Han klapper ham kærligt på armen. ”Du må ikke være vred på mig mere”, siger den unge mand igen, og Kalle siger, at det er han heller ikke, det er væk nu, det blev efterladt dengang, de er gode venner igen. Den unge mand er tydeligvis glad og lettet, og efter at have krammet Kalle i lang tid, kysser han ham på håret og går. Kalles øjne er blanke (bilag 12).

5.5. Inddragelse af de teoretisk udledte analyseområder

I det følgende vil de operationaliserede analyseområder, som fremgår i analysestrategien, inddrages og diskuteres, med udgangspunkt i de episoder, som ovenfor er gengivet.

Diskussionen vil ikke foregå som en tesetest af teorierne, men de benyttes som inspiration til yderligere belysning af empiriens aspekter. Teorien fungerer således som en sparringspartner i analysen, der både understøtter og udfordrer den opfattelse af praksis, som tidligere er fremstillet. Til sidst opsummeres, med særlig vægt på diskussionen omkring Gaderummet som modstandskultur og anerkendelses- eller surrogatfællesskab.

5.5.1. De unges opfattelse af samfundets syn på dem

Et af de analyseområder, som udledes af teorien, er hvorvidt Gaderummets beboere føler, at de er underlagt en status som outsiders, pålagt dem af det konventionelle samfund, samt hvordan de mener, at dette kommer til udtryk.

I relation til dette synes Peters udtalelse til Socialudvalget at udgøre et godt eksempel (bilag 1). De unge føler sig i kraft situationen krænket på deres retssikkerhed og umyndiggjort af staten, som de mener behandler dem, som om de ikke er i stand til at træffe deres egne beslutninger. Selv mener de, at de fuldt ud er beslutningsdygtige, autonome individer. Mange er utvivlsomt i stand til at reflektere på højt plan, som det fx viser sig i de politiske diskussioner under søndagsmøderne. Når det alligevel ind imellem lykkes Kalle at influere på de unges adfærd i relation til fx misbrugsproblemer, synes en mulig forklaring at være et uafhængigt ønske hos den pågældende, om at følge hans anvisninger.

5.5.2. Gaderummet som anerkendelsesfællesskab

Her diskuteres hvorledes beboerne opfatter sig selv som tilhørende et fællesskab, hvor de opnår en anerkendelse, som de ikke føler, at de ellers er blevet tildelt.

Jeg vil fremhæve samtalen med de to ”gamle” beboere, som fortalte, at Gaderummet er et

fristed, hvor man kan komme som man er, og blive modtaget med venlighed (bilag 4). I dette udsagn ligger mellem linjerne, at de ikke mener, at de kan dette andre steder.

Desuden er det min opfattelse, at beboerne igennem den intersubjektive interaktion på forskellige planer anerkender hinanden. Fx kan nævnes episoden, hvor én bruger roser en andens datters øjne, og faderen tydeligvis vokser ved anerkendelsen. Grillaftenen, hvor drengene snakker og griner af hinandens jokes, er et andet eksempel på anerkendelse i den emotionelle sfære. Det synes også nærliggende at inddrage optrinnet med Kalle og den unge mand, for den vidner om et kærligt forhold, hvor der er plads til fejltagelser. Ligeledes kan fremhæves de andre beboeres samtykkende nikken, da Kalle roser Peters udtalelse, hvilket synes at være et eksempel på anerkendelse i den solidariske sfære.

5.5.3. Gaderummets regelsæt

Følgende afsnit beskæftiger sig med hvordan og hvorvidt Gaderummet kan siges at have et selvstændigt regelsæt, samt hvori dette består.

Det er min oplevelse, at Gaderummets regelsæt på flere områder er meget lig sociale regler i det konventionelle samfund, dog synes grænserne for, hvad man kan tillade sig at være rykket, og ”straffen” for at overtræde dem udmønter sig langt mere kontant, end det normalt ville være tilfældet. Et andet interessant fænomen er, at et regelbrud tilsyneladende ikke bliver betragtet som et sådant, hvis overtrædelsen sker udenfor Gaderummets vægge. Fx kan nævnes, at det er ildeset at stjæle fra en anden beboer, samtidig med de samme beboere, som i Gaderummet kontant håndhæver reglen (som i eksemplet hvor en polak stjæler en danskers sprut), stjæler fra en butik uden at angre, og uden at blive stillet til regnskab af de øvrige beboere.

Kalle fortalte dog, i forbindelse med gennemlæsning af analysen, at det normalt ikke accepteres beboerne imellem, at der stjæles fra butikker i lokalområdet. Eksemplet viser imidlertid, at det tilsyneladende alligevel sker ind imellem.

Selvom beboerne ofte har besvær med at overholde reglen, er det også ildeset ikke at rydde op efter sig, og som det kommer til udtryk i eksemplet med hunden der tisser på gulvet, forsøger beboerne at holde selvjustits. Et andet aspekt er i øvrigt, at der så stærkt tages afstand for brug af hårde stoffer og sprut. Ligeledes viser den fortørnede reaktion hos pigen, der af en

anden beboer beskyldes for at ligne en junkie, at sammenligningen er dybt uønskværdig. Dette underbygges af den svenske piges refleksioner omkring, at de unge i Gaderummet karakteriseres ved, at de forsøger at holde sig på rette side af loven.

5.5.4. De unges samfundssyn

Det diskuteres hermed hvordan og hvorvidt de unge i Gaderummet har udviklet et fælles perspektiv på samfundet, som retfærdiggør deres situation, samt hvori dette består.

Det er tydeligt, igennem bl.a. udtalelsen til Socialudvalget, at beboerne føler sig forrådt af samfundet. De oplever, at deres fællesskab er positivt og givende – for ikke at sige livsnødvendigt – for den enkelte beboer (se bilag 1+2). Men samfundet kræver det nedlagt, og beskylder oven i købet den mand, som flere betragter som en faderfigur, for at hjernevaske dem. Det er mit indtryk, at de unge føler sig misforstået og uværdigt behandlet, og at dette præger deres samfundssyn. Omvendt mener jeg at det ville være unuanceret, at betragte Gaderummet som en modstandskultur. Som jeg oplever det, er beboerne ikke som sådan i opposition til samfundet konventionelle normer, hvilket bl.a. viser sig i og med, at de respekterer mit engagement i relation til projektet og min uddannelse, ligesom jeg ofte er blevet budt på vand eller kaffe, fordi de ved, at jeg ikke vil drikke øl (bilag 5). De kræver til gengæld, at der også skal være plads til dem i samfundet, og finder det uretfærdigt, at man ikke vil investere i så økonomisk beskedent et projekt som Gaderummet (bilag 1).

I projektets optik synes det heller ikke, at beboerne forsøger at retfærdiggøre deres situation, ved at stille samfundet til ansvar. Jeg har på intet tidspunkt hørt bemærkninger fra beboerne om, at ”det er samfundets skyld”, at de er havnet i Gaderummet. Der er heller ikke et gran af selvmedlidenhed i deres personlige beretninger, på trods af de nogle gange har fremkaldt blanke øjne hos mig selv. På den anden side synes de heller ikke at angre deres regelbrud. Den generelle holdning er præget af, at de ærligt indrømmer, at de ikke kan indordne sig under de konventionelle regler, men på den anden side ønsker hjælp til at blive i stand til det. Dette mener jeg fx kommer konkret til udtryk i en beboers kommentar, i forbindelse med fremlæggelsen af udtalelsen til Socialudvalget. Han synes at det er utroligt, at kommunen ikke kan forstå, at det ikke nytter at etablere et mere institutionelt præget værested. ”Vi er jo netop her, fordi den almene pædagogik ikke kan rumme os, og sådan et sted ville ikke kunne hjælpe os”, tilføjer han opgivende (bilag 10).

5.5.5. Fællesskabets rolle i de unges afvigende aktiviteter

Her diskuteres det i hvor høj grad det kommer til udtryk, hvis overhovedet, at medlemskabet af Gaderummets fællesskab tilskynder de unge til at fortsætte deres afvigende aktiviteter. Selv mener de, at de usunde mønstre i fht. fx alkoholmisbrug, som viser sig i Gaderummet, snarere skyldes vaner, som allerede inden ankomsten til Gaderummet, er etablerede. Derimod viser både de unges udsagn og praksis, at stærkere beboere forsøger at påvirke svagere, i en positiv retning. Som eksempel kan nævnes episoden, hvor en ældre beboer antaster en yngre, og indirekte påpeger, at det er for tidligt på dagen at drikke øl.

5.5.6. De unges unikke personligheder, som de indvirker på fællesskabet

Afsnittet beskæftiger sig med hvordan de unge adskiller sig fra hinanden, i relation til personlige karakteristika og livssituation.

Som de forskellige livshistorier og personschildringer (fx beretningen om den svenske pige, drengen fra Århus og den unge mand fra Uganda) og gruppernes kulturelle karakteristika illustrerer, kan man ikke betegne de unge som en homogen flok. Men fælles for beboerne er det tilsyneladende, at alle (som jeg har snakket med) på et eller andet tidspunkt i deres liv har oplevet en krise, som det har været dem umuligt at håndtere, hvilket Kalle har bekræftet. Årsagerne og omstændighederne omkring sammenbruddet, samt deroutens tidsperiode, er til gengæld vidt forskellig. Men ud over kulturelle og biografiske faktorer, er de også som personligheder unikke. Således består Gaderummet af individer, som tilsyneladende differentierer sig ligeså meget fra hinanden, som individer i det konventionelle samfund.

5.5.7. Opsummering

Det synes, at Gaderummet i høj grad kan karakteriseres som et anerkendelsesfællesskab, men betegnelsen "surrogatfællesskab" synes til gengæld at være en meget unuanceret karakteristik. Gaderummets fællesskab kan andet og mere end blot "være plaster på såret" efter de krænkelser, som de unge har været udsat for. Ellers synes det ikke at give mening, at rehabiliterede beboere og brugere fortsat vælger at komme. Det kunne som forklaring tænkes, at de unge rent faktisk sætter pris på hinanden af andet end nød, og at de vælger fællesskabet fordi de finder det værdifuldt, også selvom det ikke længere er livsnødvendigt for dem. Ligeledes kan det tænkes, at de føler at de skylder fællesskabet og kammeraterne deres loyalitet, fordi de selv i sin tid fandt et fristed i sammenholdet, som gjorde det muligt for dem at komme videre.

Hvad angår Beckers definition af subkultur - der synes mere eller mindre synonymt med Honneths begreb "modstandkultur" - vil det pointeres, at selvom man til en vis grad kan sige, at de unge i Gaderummet har udviklet et særligt perspektiv på samfundet grundet deres fælles situation, synes det fejlagtigt, at betegne det som en sådan. Gaderummets fællesskab er i projektets optik ikke i opposition til samfundet og dets normer, men det kræver retten til sin egen plads i det. Ligeledes synes Beckers tese, om at indtrædelse i afvigelsesfællesskaber avler yderligere afvigende aktiviteter, at være mangelfuld, for også det modsatte er tilfældet i Gaderummet. Men man kan selvfølgelig stille spørgsmålstejn ved, om Gaderummet overhovedet kan karakteriseres som et afvigelsesfællesskab, i Beckers begrebsverden. Godt nok opfylder medlemmerne de kriterier, som Becker stiller op omkring kategorien "afvigere", men fællesskabets åbenlyse formål er på den anden side netop at styrke den enkelte, til at stoppe de afvigende aktiviteter. Søger man at følge Beckers begrebs- og tankerække, må Gaderummet således skulle karakteriseres som et "afvigende afvigelsesfællesskab", hvilket er en variant, som Becker slet ikke beskæftiger sig med. Igen har empirien altså vist, at teori nok kan inspirere til interessante perspektiver og opdagelser, men at den på den anden side synes at kommet til kort, når den skal stå sin prøve i udredningen af praksis.

5.6. Sammenfatning af unikke og partikulære faktorer, som holder sammen på Gaderummet

Gaderummet fællesskab er jf. ovenstående, baseret på såvel unikke som partikulære faktorer. De unikke udgøres først og fremmest af de personligheder som værestedet rummer, ikke mindst Kalle, som med sit store frivillige engagement, må formodes at være en ekstraordinær personlighed på sit felt. Den indsats, som beboerne i større eller mindre grad yder til sammenholdet, er ligeledes bestemt at personlige såvel som kulturelle karakteristika. At beboerne er så broget en skare, synes at bevirke, at også fællesskabet indeholder en unik og kompleks sammensætning af sociale facetter. Ydermere må det antages, at visse betingelser omkring Gaderummets fællesskab er unikke, grundet størstedelen af de unges ukonventionelle livssituation. For de fleste, er Gaderummet et eksistensgrundlag, hvilket må formodes at styrke deres incitament til at opretholde det. Den politiske situation synes også at være en ganske speciel omstændighed, idet den tilsyneladende presser fællesskabet til det yderste, og bevirker at det på nogle områder styrkes.

De partikulære faktorer, som holder sammen på Gaderummet, består i de praktiske, fysiske og kulturelle strukturer, som danner ramme for fællesskabet. Dette være sig søndagsmøderne, de

sociale spilleregler og huset som fysisk ramme. Ligeledes har Gaderummet det lighedstræk til de fleste andre fællesskaber, at medlemmernes engagement er baseret på en fælles interesse. Andre partikulære aspekter, som synes meget væsentlige, er brugerstyringen, ansvarsdelingen, og det interne hierarki. Beboerne inddrages i vidt omfang i beslutningerne omkring såvel interne som eksterne problemstillinger, hvilket må formodes at medføre et større engagement. Dog synes de mest aktive brugere, samt i særdeleshed Kalle, at være primus motor for initiativerne, og har således større indflydelse og ansvar. Det omfattende sociale samvær og den gensidige anerkendelse beboerne imellem, er uden tvivl ligeledes en af de partikulære faktorer, som knytter fællesskabet sammen.

Det synes altså, at selvom Gaderummets fællesskab på mange områder er unikt, har også visse generelle faktorer stor relevans, for opretholdelsen af sammenholdet.

6. Konklusion og opsummering af analysen

I det følgende besvares problemformuleringen ”*Hvad holder sammen på Gaderummet?*”.

Sammenhængskraften i Gaderummet, er i projektets optik en kompleks sammensætning af unikke og partikulære faktorer. På sin vis synes Honneths nonchalante betegnelse af fællesskaber grundlagt på en fælles mangel på anerkendelse som ”surrogatfællesskaber”, at være plausibel. Mange af beboerne er unægteligt svage fordi de slæber på en tung social bagage, og disse finder tilsyneladende et fristed i den fælles situation. Men dette er kun den halve sandhed, idet unge, som på trods af at de er kommet videre fra Gaderummet, og nu klarer sig på egen hånd i samfundet, fortsat vælger at støtte fællesskabet. De stærkere unge, beboere såvel som brugere, ”trækker” de svagere, og synes således at hæve det fælles niveau. Ligeledes synes de unge også at have andet og mere tilfælles end nøden, nemlig et ønske om at komme videre, og blive i stand til at begå sig i samfundet.

Yderligere synes det, at den politiske konflikt omkring Gaderummet, og de økonomiske og sociale konsekvenser heraf, på paradoksalt vis styrker sammenholdet. På den ene side fremkalder den bekymring, utryghed, samt en følelse af at blive svigtet af samfundet, hos de

unge. Det er ligeledes plausibelt, at nogle bukker under, fordi manglen på ressourcer forhindrer Kalle, og dermed professionel hjælp, i at nå dem. På den anden side kan det argumenteres, at netop dette pres kan være årsag til, at andre unge udvikler eller genfinder ressourcer, som hjælper dem til at modstå presset. Fx viste den svenske pige, som ellers er tilbageholdende, pludselig lederevner, da hun overtog søndagsmødet hvor Kalle gik i vrede. Dette ville ikke have været sket, hvis en anden medarbejder havde været tilstedet, til at tage over. De mere ressourcestærke synes således at blive endnu stærkere igennem det ansvar de påtager sig overfor fællesskabet, på trods af deres frustration over andres utilstrækkelige bidrag. Således synes selv de svageste, som ellers på mange måder er en belastning, at have deres egen indirekte relevans i forhold til fællesskabets styrke. Igennem de stærke beboeres optimerede indsats, bekræfter de hinanden i, at deres fælles sag er værd at kæmpe for.

En anden vigtig faktor hvad angår fællesskabets sammenhængskraft, er den gensidige anerkendelse og investering i hinanden, som kommer til udtryk i hverdagssituationerne. Den viser sig i de direkte interaktioner som fx et smil, et knus eller et kompliment, eller at man lytter til hinanden, når en beboer til et søndagsmøde tager ordet. Men anerkendelsen af fællesskabet viser sig også indirekte, når en af de unge fx udfører et praktisk gøremål i huset, eller tager en tur med ”Ønskebrønden”. Selv om det for nogle er vanskeligt at indgå i sociale aktiviteter pga. sproglige eller kulturelle barrierer, bidrager alle således på hver deres måde, og i forskellig udstrækning.

De få regler, som trods alt findes i Gaderummet, spiller uden tvivl også en stor rolle, i relation til sammenholdet. At hårde stoffer og sprut ikke er tilladt, medvirker til at selv ”den laveste fællesnævner” holder et vist niveau. Samtidig er det uden tvivl en forudsætning for det sociale sammenhold, at beboerne (som udgangspunkt) kan have deres private ejendele i fred.

Sidst synes det uundgåeligt at nævne Kalles rolle i sammenholdet. Som beskrevet, repræsenterer han for mange en faderfigur, og et fast holdepunkt i tilværelsen, og til gengæld for dette, har han vundet de unges loyalitet. Samtidig varetager han fortsat rollen som psykolog, daglig leder, tovholder på projekter og – med assistance fra Peter og de tidligere ansatte – administrationen og kommunikationen udadtil. Men trods den på mange områder gennemgribende indflydelse, er Kalle i projektets optik ikke den egentlige sammenhængskraft i Gaderummets fællesskab. Nærmere synes det, at han skaber *grundlag* for et sammenhold, bestående i de enkelte investeringer, som de unge hver især bidrager med. Ifølge projektet,

kan essensen i Gaderummets sammenhængskraft som socialt fællesskab, således findes i de unges tilvalg af det, som en mulighed for at opbygge eller genopbygge et værdigt liv.

Det synes på sin plads afsluttende at knytte en bemærkning i relation til konklusionens fortrin og begrænsninger. Dens fortrin er, at den bidrager med en nuanceret viden om de unge beboere og brugeres forhold til Gaderummet, hvilket også fortæller noget om deres behov. En viden som kan have stor værdi, hvis det ønskes at gøre Gaderummet kunsten efter, i forsøget på at imødekomme udsatte unge, og blive bedre til at støtte dem. Dens begrænsning er imidlertid, at der ikke er nogen garanti for, at denne viden er gyldig i forhold til *alle* udsatte unge, og som skrevet, skyldes Gaderummets sammenhold til dels unikke faktorer. Dog er også partikulære aspekter, som kunne danne retningslinierne for lignende projekter, betydningsfulde. Disse synes at kunne koges ned til følgende værdier: Respekt for den unges autonomi, faste rammer baseret på brugerengagement og -styring, gensidig anerkendelse og omsorg, samt et fast, engageret og nærværende personale, der tør involvere sig i de unge.

7. Personlige efterrefleksioner

Jeg vil afslutte analysen med nogle personlige refleksioner omkring opholdet i Gaderummet, og de mennesker som jeg derigennem har stiftet bekendtskab med.

Først og fremmest har det rørt mig dybt, at de unge så gæstfrit har inviteret mig indenfor i deres livsverden, og at de i så høj grad har respekteret mig som udefrakommende. På mange måder repræsenterer jeg som studerende og socialt integreret det samfund, som de selv har oplevet store vanskeligheder ved at tilpasse sig, og som de på flere områder anser for forræderisk, diktatorisk og uretfærdigt. Alligevel har jeg på intet tidspunkt oplevet, at de har overført deres frustrationer på mig. Flere har interesseret spurgt ind til projektet, såvel som til mig personligt, og – med ganske få undtagelser - på en taktfuld måde. De få gange, hvor jeg har følt mig trådt for nær, har jeg på en stille og rolig måde markeret grænserne, og det er med det samme blevet respekteret. Det er således min erfaring, at en respektfuld og interesseret attitude gengældes. Nogle har ligefrem vist mig en paradoksalt form for omsorgsfuldhed, ved at advare mig om at ”passe på mig selv” og ikke tage det personligt, hvis nogle skulle svare kontant igen på mine spørgsmål. Har der været konflikter mens jeg var til stede, har de

forklaret hvad problemet var, og beskyttende bedyret at ”det skulle jeg ikke tage mig af, det er ikke så slemt som det ser ud til”. Nogle har ligefrem båret min taske et sted hen hvor de kunne holde øje med den, for at den ikke skulle blive stjålet. Har jeg skullet bære noget tungt, er der straks kommet en for at hjælpe, fordi ”en pige ikke skal slæbe tunge ting”, i ét tilfælde uagtet, at hjælperen faktisk var et hoved mindre end mig.

Igennem min blotte tilstedeværelse og de mange samtaler, har jeg fået indblik i de unges personlige skæbner som de selv oplever dem, deres drømme, tanker og følelser. Således har de givet mig lov til at opleve dem som unikke personligheder, og for det er jeg dem meget taknemmelig. Bag ”bajerne” og den til tider temmelig brovtende attitude, gemmer der sig nemlig nogle mennesker, som på mange måder minder mig om mine egne venner. De har selvironi, er charmerende, fandenivoldske, flabede, dumdristige og sårbare på samme tid. De gør sig tanker om politik, naturkatastrofer, religion, velfærd og nøgne damer, ligesom de fleste andre unge mænd. De elsker hundene, som de køber kylling til fordi de ikke vil spise almindeligt hundemad, ”glemmer” at vaske gulvet under bordene, fordi de ikke gider rykke stolene ud, og truer grinende med at give hinanden (og mig) buksevand i solskinnet. Præcis som mine venner kunne finde på.

Med ovenstående er det ikke min mening, at idyllisere Gaderummets unge. Der er naturligvis en bagside af medaljen, som man hverken kan eller bør se bort fra, og som bevirker, at de på en række områder også adskiller sig fra deres jævnaldrende. Ifølge Kalle, har ca. en tredjedel begået grovere kriminalitet, hvilket jeg under ingen omstændigheder vil forsvare, fordi det skader andre mennesker. Det skal imidlertid påpeges, at de unges personlige livshistorier er præget af alvorlige svigt i både den emotionelle og retslige anerkendelsessfære. Svigt, hvor vi som samfund burde have grebet ind. Det er urimeligt at se bort fra dette, fordi disse uden tvivl har medvirket til de unges vanskeligheder ved at tilpasse sig samfundets normer.

Bekendtskabet med Gaderummet har således på én gang været frustrerende - ind imellem ligefrem fortvivlende - og utroligt livsbekræftende. Jeg har konstant befundet mig i en følelsesmæssig tilstand, hvor jeg ikke har vidst om jeg skulle le eller græde, og derfor nogle gange har gjort begge dele på samme tid, efter et besøg. Det har ind imellem været svært at håndtere, men som oftest er det jo netop i situationer hvor vi udfordres og presses, at den største personlige og faglige udvikling finder sted. Dette har også har været tilfældet med projektet, og disse unge mennesker har uden tvivl udvidet min horisont både menneskeligt og

fagligt. Jeg ville ikke have været dem foruden, og jeg sidder tilbage med en dyb hengivenhed for dem, på trods af deres skævheder og personlige skønhedsfejl. At jeg på så kort tid er blevet knyttet til beboerne, mener jeg illustrerer sin egen pointe: De positive sider af deres karakter, som jeg har fået lov til at opleve, overstråler i sidste ende bevidstheden om deres skyggesider. Det bør dog pointeres, at jeg jo har været forskånet fra personligt at opleve disse skyggesider, hvilket sandsynligvis påvirker min opfattelse.

Både beboerne og min omgangskreds advarede mig om, at jeg skulle passe på mig selv og mine ting under observationerne. Det eneste jeg imidlertid er blevet berøvet, er en plads i mit hjerte. Den er nu reserveret til Gaderummet, hvilket synes at være en meget rimelig pris, udbyttet taget i betragtning.

8. Perspektivering

Normalt benyttes en perspektivering til at trække et emnes relevans op til en større samfundsmæssig sammenhæng. Jeg vil imidlertid tillade mig, at lade de følgende refleksioner tage afsæt i det menneskelige, fordi jeg mener, at det er på dette plan vi som samfund første gang fejler, og svigter vores fælles ansvar. Det forekommer mig, at tendensen til at objektivere og videnskabeliggøre individuelle skæbner til generelle samfundsmæssige problemer, ofte medfører, at problemerne mister deres essens, og bliver til abstrakte og kyniske refleksioner, som det er vanskeligt at forholde sig til. Dette amputerer vores evne til den indlevelse, som ellers netop er, eller bør være, kernen i vores menneskelighed, og samfundets grundlag.

Bekendtskabet med Gaderummets unge har tydeliggjort for mig, at også det danske velfærdssamfund krakelerer i hjørnerne. De revner, som projektet indirekte henleder opmærksomheden på, truer med at sluge individer, som konstant befinder sig på randen af afgrunden. Men den almene dansker, for ikke at nævne politiker, kommer sjældent ud i samfundets hjørner. Måske fordi de simpelthen ikke er klar over, at de eksisterer, måske fordi de frygter det syn, de ved vil møde dem. Frygten er forståelig, for sandheden er smertefuld. Men det nytter ikke at lukke øjnene, for imens giver flere og flere op, og ender på gaderne, hvor den eneste udvej for at overleve, er kriminalitet, prostitution og stofmisbrug. Når dette konkret viser sig i gadebilledet, og man ikke længere kan se den anden vej, er det allerede for

sent. Hvis et samfund skal måles på hvordan det tager sig af sine svageste, har vi derfor lang vej endnu, og tiden er knap. Som en gaderumsbruger fra Polen undrende udtalte:

”I don't understand how a rich country can let its people live like this. These people, they are foreigners in their own country” (bilag 5).

Som tidligere skrevet, er det karakteristisk for de unge i Gaderummet, at de kæmper for at holde sig på den rette side af såvel loven, som livet. Det er en hård kamp med mange nederlag, og vi skylder dem vores respekt og støtte, for det er vores eget svigt, som har lagt grundlaget for deres vanskeligheder. Det ville uden tvivl have katastrofale konsekvenser for dem, hvis Gaderummet, som for mange er sidste fixpunkt i tilværelsen, nedlægges. Vi skal i stedet, igennem alternative projekter som netop Gaderummet, der tager udgangspunkt i de unges behov frem for samfundets, hjælpe dem til at finde deres egen vej. Ikke ved at diktere, men ved at inspirere og opmuntre dem, og anerkende dem som myndige individer, selvom de ikke passer ind i samfundets standardskabelon. Ligeledes har vi intet andet valg, end at have tillid til at de selv kan vurdere, hvad der bedst kan hjælpe dem. Den blotte kendsgerning, at de er havnet i Gaderummet viser jo, at vi ikke enten ikke har været i stand til at vurdere det for dem, eller har forsøgt at nå dem med normkoder, som de ikke er indforstået med, fordi de så længe har været ekskluderet fra det konventionelle samfund.

Jeg ser et enormt potentiale i Gaderummet, for fællesskabet synes at kunne noget, som andre sociale tilbud tilsyneladende ikke kan: At møde de unge på deres *egne* præmisser, og derigennem genoprette den selvtillid og tillid til omverdenen, som er en forudsætning for deres selvrealisering. Men for at dette potentiale kan komme til sin ret, skal der skabes samfundsmæssigt rum for det: Hjerterum, og *Gaderum*.

Litteraturliste

Bøger

- Becker, Howard S., 2005, *Outsidere. Studier i afvigelsessociologi*, Hans Reitzels Forlag, København, Danmark
- Elling, Bo, *Kritisk teori*, i Fuglsang, Lars & Olsen, Poul Bitsch red. 2005/2004: "Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer", Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg, Danmark
- Harste, Gorm & Mortensen, Niels, *Sociale samhandlingsteorier*, i Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo red. 2005: "Klassisk og moderne samfundsteori", Hans Reitzels Forlag, København, Danmark
- Willig, Rasmus i: Honneth, Axel, 2006, *Kamp om anerkendelse. Sociale konflikters moralske grammatik*, Hans Reitzels Forlag, København, Danmark
- May, Tim 2001: *Social Research*, Bell & Bain Ltd., Glasgow, Skotland
- Nielsen, Hanne Warming: *Deltagende observation* i Fuglsang, Lars & Rasmussen, Peter Hagedorn & Olsen, Poul Bitsch (Red.) 2007: "Teknikker i Samfundsvidenskaberne", Roskilde Universitetsforlag, 1970 Frederiksberg C, Danmark
- Olsen, Poul Bitsch: *Arbejdsteknikker* i Olsen, Poul Bitsch & Pedersen, Kaare 2006a/2003: "Problemorienteret Projektarbejde", Roskilde Universitetsforlag, Frederiksber C, Danmark
- Olsen, Poul Bitsch: *Metode i problemorienteret projektarbejde* i Olsen, Poul Bitsch & Pedersen, Kaare 2006b/2003: "Problemorienteret Projektarbejde", Roskilde Universitetsforlag, Frederiksber C, Danmark
- Pedersen, Kaare: *Videnskabsteori i projektarbejde og -rapport*, i Olsen, Poul Bitsch & Pedersen, Kaare 2006b/2003: "Problemorienteret Projektarbejde", Roskilde Universitetsforlag, Frederiksber C, Danmark
- Rendtorff, Jacob Dahl, *Fænomenologi*, i Fuglsang, Lars & Olsen, Poul Bitsch red. 2005/2004: "Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer", Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg, Danmark

Websites

- Gaderummets hjemmeside, www.gaderummet.dk, d. 30/5 2005
- Gaderummets hjemmeside, *brev til donorer*, www.gaderummet.dk/hj%E6lp.htm, d. 30/5 2008
- TV"-nyhedernes hjemmeside, TV2-nyhederne d. 8/2 2008 kl. 19:33: "*Kommune chikanerer værested*", <http://nyhederne.tv2.dk/video/index.php/nodeId-10348750.html>., d. 30/5 2008

Bilag 3

- Dagbladet Arbejderens hjemmeside, "*Gaderummet som fortsat fristed*", af Rikke Lauritzen og Mikkel Warming, http://www.arbejderen.dk/print.aspx?F_ID=48181 04-05-2008, d. 3/5 2008

Andet

Bilag 1

- Mosegaard, Peter, 2008: *Udtalelse fra en samlet brugergruppe i Gaderummet*, rekvireret gennem Gaderummet d. 28/5 2008

Bilag 3

- Mosegaard, Peter, 2008: *Beretning*, rekvireret gennem Gaderummet d. 28/5 2008